
324450

Studier over Pengevæsenet.

No. 1.

Aarsagen og dens Følger

„ἐν ἀνθρωποὶς εὐδοκία."

Ved

T. Adams.

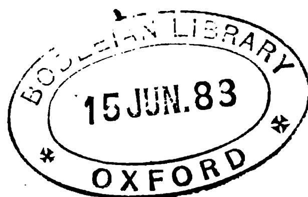
Frit oversat fra Engelsk ved

Th. Omholt.

ARENDAL.

Paa Forfatterens Forlag

1883.

Kristiania. Trykt af Chr. H. Knudsen.

Indhold af No. 1.

Indledning.

Forfatteren af denne Begyndelse til Studier over Pengevæsenet skal til bedre Forstaaelse med dem, der muligens maatte komme til at læse samme, ikke undlade at gjøre opmærksom paa, at de ikke maa vente eller fordre nogen videnskabeligen gjennemført Afhandling.

Da han er dem ubekjendt, og forresten jo kan være dem ganske ligegyldig, saa meddeles kuns med Hensyn til dette Arbeide, dets Tilblivelse og dets Indhold, at han med videnskabelig Fordannelse i henimod 50 Aar har været activ Deltager i Handelsforretninger af forholdsvis større Omfang, og saaledes havt god Anledning til at bruge sin Eftertanke og samle Erfaringer, og at han nu ved Omstændighedernes Medfør endeligen har faaet det fornødne Otium til at tænke mere uforstyrret over Begivenhedernes Gang og Sammenhæng og Forholdenes Udvikling, end Saadant forhen har været ham muligt under det dagligen fortløbende uafbrudte Forretningsarbeide og dermed forbundne uafladelige Omtanke og Bekymringer.

Men foruden saadan Anledning have Omstændighederne og Livsforholdene ogsaa medført uimodstaaeligen tvingende Opfordring til denne Beskjæftigelse, og jeg skal ikke unddrage mig fra at efterkomme og fyldestgjøre saadan Opfordring saa vidt og saa langt som Evnerne række, og Anledning til Fortsættelse gives.

Indhold af Nærværende No. 1 vil forklare sig selv, og skal jeg derom kuns tilføie, at jeg søger Sandhed og rigtig Forstaaelse, og saaledes maa modarbeide Alt, hvad der forekommer mig Usandt og Feilagtigt og kommer i Berørelse med den omhandlede Gjenstand, og at jeg gjerne ønsker at være istand til ogsaa at bidrage Noget til Veiledning for Andre i samme Retning, ligesom jeg selvfølgeligen stedse vil være oprigtigen taknemmelig for enhver Berigtigelse og Veiledning til Sandhedens bedre Erkjendelse, hvor Forstand og Evner maatte have svigtet Villien.

April 1881.

T. Adams.

Bemærkninger ved Oversættelsen i nyere Sprog fra Græsk af den sidste Sætning Lukas 2, 14 og om denne Sætnings egentlige virkelige Mening.

Denne Sætning anvendes ofte; ved hver Julefest lyder den i alle Christenhedens Kirker, og ved mange andre Anledninger bliver den benyttet i Forbindelse med de den forangaaende Sentenser i samme Vers eller Afsnit; den saaes benyttet ved Udstillingen i London 1862, ved den første Udvexling af Telegrammer mellem America og England, og nylig stod den som Motto paa sidste Julenummer af den methodistiske Tidende „Christian Advocate", der udkommer i New-York.

Selvfølgeligen maa man i et langt Liv oftere have hørt Sætningen forklaret i geistlige Taler, men nogen forstaaelig fyldestgjørende Forklaring har jeg neppe nogensinde hørt, da jeg ikke har nogen Erindring derom, og det dog i Tilfælde maatte have gjordt et blivende Indtryk, saasom jeg ofte har tænkt over, hvad dog den egentlige Mening af Sætningen vel kunde være, men det har ikke været mig muligt at forbinde noget klart tydeligt Begreb dermed, og det faldt mig aldrig ind, at der kunde være nogen Feiltagelse i de gjældende Oversættelser fra græsk og til de nyere Sprog.

Saa hørte jeg for et Aars Tid siden et Foredrag i et Bibelselskabs Møde, hvori det blev stærkt fremhævet hvor godt og nødvendigt det var, at Bibelen var skrevet i de da fuldt udviklede Sprog, som saaledes ikke vare udsatte for senere Forvanskninger, saa man stedse vilde have disse sikre Kilder at søge tilbage til, eftersom Udviklingen af nyere Sprog giorde Fremskridt, og man tildeels fik nye Ord for nye Begreber, deels anvendte ældre forhen benyttede Ord i en forskjellig Mening.

Siden kom jeg til at læse en heel Deel statsøconomiske Værker, som i det Hele ikke tiltalte mig synderligen, men jeg fandt det dog alligevel efter forhaandenværende Omstændigheder nødvendigt at gjennemgaae dem med muligste Opmærksomhed for at vide hvad de indeholdt, og under denne Læsning faldt det mig ind, at der nødvendigviis i Guds Ord til Menneskene maatte findes en eller anden kort og fyndig Sentens, som maatte kunne lægges til Grundvold for alle saadanne Arbeider, og jeg søgte efter saadan Sætning, men forgiæves, indtil det endeligen faldt

mig ind at undersøge Oversættelserne af Lukas 2, 14, og der fandt jeg da omsider hvad jeg saa længe havde savnet:

ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία

staaer der i mit græske Exemplar af det Nye Testamente, udgivet af Christianus Schoetgenius Warschau 1782, hvilket har været benyttet af flere Theologer og er forsynet med mange Anmærkninger især af den sidst forangaaende Eiermand, en gammel Præst, som paa sit Dødsleie for henimod 50 Aar siden overgav i mine Hænder sin kjæreste Bog tilligemed Lexicon græcolatinum af Cornelius Schrievelius, Paris 1779, af hvilket da sees:

ἐν — at betyde: in, cum, inter etc. etc., styrer Dativ og betegner Rolighed, undertiden istedetfor

εἰς med Accuss.; undertiden: ad, contra, inter.

ἀνθρωπος — homo.

εὐδοκία — benevolentia, favor, beneplacitum etc.; deriveret af *Δοκρὸς* — opinio.

I det britiske Bibelselskabs Udgave, trykt hos C. J. Clay i Cambridge lyder Oversættelsen:

„good will toward men."

I samme Selskabs franske Udgave, trykt hos W. Clowes & Søn i London 1858:

„bonne volonté envers les hommes."

I samme Selskabs norske Udgave hos Grøndahl i Christiania 1862:

„og i Menneskene en Velbehagelighed."

I tydsk Oversættelse ved Dr. M. Luther, trykt i Frankfurt a/M. 1868:

„und den Menschen ein Wohlgefallen."

Saaledes er den engelske og den franske Version omtrentligen synonyme, medens den norske og den tydske ere saavel afvigende fra den engelske og franske som ogsaa indbyrdes ganske forskjellige.

Det staar ganske klart for mit Begreb, at de trende græske Ord ere allesammen feilagtigen gjengivne i den engelske Oversættelse; det eneste, som efter min Opfatning er rigtigen oversat, er en Deel af det sidste Ord, nemlig *εὐ*, som er gjengivet med „good" „god" hvilket er ganske rigtigt, men da dette i denne Forbindelse kun udgjør en liden om end meget væsentlig Deel af Ordet og Sætningen, saa forandrer denne Rigtighed ikke Urigtigheden af hele Ordets og hele Sætningens Oversættelse.

„Good will" god Villie kan i og for sig selv være noksaa godt og vel, men det gjengiver ikke nøiagtigen den Tanke, som ligger i det græske Ord, nemlig det latinske opinio — Mening — virkelig sand Overbevisning, der maa danne Grundvold for Villien, og uden hvilken Villien ikke vel kan tænkes, ialfald ikke som fast og paalidelig, men i det høieste kuns som flygtig og forbigaaende i sine Yttringer og sit hele

Væsen; derimod fra et Grundlag af virkelig Overbeviisning, fast, urokkelig veltænkende Mening vil den gode Villie med sine gode Hensigter ganske naturligen spire frem som en aldeles selvfølgelig Sag.

„Teward.“ I Schrievelii Lexicon staar: *ÉN*, *IN*, regit dativ & significat quietem. Vertitur etiam per cum, ut ἐν φοβῳ; & inter, ut ἐν ὑμὶν; & propter, ad, apud, de, pro, erga, pro διὰ, intra etiam & contra, penes, propé, coram. Et ἐν cum accuss., pro ἐις. In compositione plerumque significat: in; interdum: ad, contra, inter: augmentum quoque & defectum, hvilket lyder paa norskt: ἐν, i, styrer Dativ og betegner en Roligheds Tilstand. Kan ogsaa oversættes med „med“, som „med Frygt; og som mellem eller blandt, som mellem Eder, iblandt Eder; og videre som: formedelst, til, hos, af, for, derfor, istedetfor διὰ (fordi); ogsaa som indimellem og mod, hos, nærved, foran; og ἐν med Accuss. istedetfor ἐις (til — men dette Ord har desuden ogsaa en heel Mængde forskjellige Anvendelsesmaader); i flere Forbindelser betyder det: i, undertiden: til, mod, mellem; ogsaa til Forstærkelse af vedkommende Udtryk.

Af denne Forklaring kan jeg ikke faae Andet ud, end at den væsentligste Betydning af dette lille Ord er at betegne en Slags indre Tilstand, hvor der ikke er Spørgsmaal om Indvirkning udenfra, og, naar det da anvendes sammen med Ordet Mennesker eller Menneskene, at det da maa gjælde noget Indbyrdes mellem Menneskene, altsaa blandt eller mellem Menneskene; hvis man derfor endeligen vil bruge Ordet toward, eller det tilsvarende norske „mod“, da maatte man for at faae et correct Udtryk tilføie, at dette paa Menneskene Virkende ogsaa kommer fra Menneskene, men den simpleste og mest correcte Maade maa dog blive at give ἐν sin i denne Forbindelse eneste rigtige Betydning af mellem eller iblandt, paa Engelskt: between eller among.

„Men“ er aldeles feilagtigt; det græske Ord er Mennesker i Almindelighed, saavel Mandfolk som Fruentimmer, hvorimod det engelske „men“ kuns betyder Mænd. Saaledes som det græske Ord staaer, gjør det paa min Sprogfølelse Indtryk af et collectivt Begreb, nemlig at betyde ikke alene Mennesker i Almindelighed, men ogsaa alle Mennesker. I Engelskt har man jo for dette Begreb adskillige Udtryksmaader saasom · all mankind, all human beings, whole humanity og det gode gamle all folks

Hovedpunktet til Rettelse er selvfølgeligen „toward“, som bør forandres til „between.“

Om den franske Version gjælder det samme som om den engelske, og at forandre envers til entre, hvis man endeligen vil beholde de andre Ord uden Forandring, og gjælder om begge disse Versioner, at den nuværende Form maa ansees meningsløs, da man jo uvilkaarligen maa spørge hos hvem den gode Villie skal findes eller være.

Bibelselskabets norske Udgave har for det Første:

„og" hvortil intet modsvarende Ord forefindes i den græske Text, og da Guds Ord til Menneskene i sig selv er absolut Fuldkommenhed, saa at dér Intet er hverken at tillægge eller borttage, saa bør dette Ord udelades

„i" Angaaende i istedetfor imellem henvises til Foranstaaende ved den engelske Version

„Menneskene" ligeledes, eller det Collective: alle Mennesker

„en Velbehagelighed" er derimod noget ganske Forskjelligt fra den engelske gode Villie. Det kan være muligt, at Ordet Velbehagelighed i Fortiden kan have medført andet Begreb i det norske Sprog end nu, og det kan ogsaa være muligt, at saadant Ord kan være eller have været hjemme i det danske Sprog, og forstaaet der anderledes, end det nu maa forstaaes i det norske, sjøndt ingen af disse Tilfælder ere just videre sandsynlige. Nufortiden kan man neppe kalde Ordet norskt, eller ansee det hørende til Sproget, da det visseligen aldrig benyttes i Almindelighed, og neppe har nogen bestemt Betydning, da det vel nærmest vil blive opfattet som Udtryk for særdeles Velbefindende; man skulde da snarere indrømme det tilsvarende Adjectiv „velbehagelig" en Plads i Sproget, men derved maatte bemærkes, at om det undertiden bruges, saa bliver det nok sædvanligen misbrugt, idet det ikke benyttes til Udtryk for det Begreb, som efter Sammensætning og Derivation skulde ligge deri, men for et ganske andet Begreb, nemlig det „selvbehagelige" Tilfredshed med sin egen Person, Egenkjærhed, Selvforgudelse; naar det derfor bruges i saadan Retning, og man siger eller skriver velbehagelig istedetfor selvbehagelig, saa skeer altsaa dette ved en Incurie eller Tankeløshed, som er meget let at forklare, da der kun vil være meget ringe Forskiel at høre paa Udtalen og Lydelsen af disse Ord, naar de ikke just ere Gjenstand for særdeles Opmærksomhed; imidlertid er der ingensomhelst Nødvendighed eller Trang til at benytte hverken Substantivet eller Adjectivet til Oversættelse af det græske Ord. I det norske Almuesprog kan man saaledes kun vanskeligen bruge Substantivet, og Adjectivet neppe uden sandsynlig Misforstaaelse; man maatte derfor hellere benytte „god Mening" eller muligens ligesaa gjerne „god Tro", i hvilket sidste Udtryk ved dets Anvendelse paa indbyrdes menneskelige Forholde ligger omtrent samme Begreber som i det latinske: „bona fide", at man har fuld Tillid til hinanden, kan ubetinget stole paa hinanden, og baade som Grund dertil og som Følge deraf vil hinandens Bedste.

Der gives imidlertid et Ord i det norske Sprog, som i Sammensætning og Derivation nøiagtigen svarer til „good will" og „bonne volonté", nemlig Velvillie, og dette Ord har desuden i det norske Sprog som sin Hovedbetydning et videre Felt end de tilsvarende engelske og franske Ord i deres respective Sprog, idet det ikke allene hviler paa Tankens og Villiens Gebet, men overveiende og uvilkaarligen strækker sig ind i Følelsens, saa at ved nuværende Sprogbrug og Sprogfølelse ved

Ordene: virkelig sand Velvillie udtrykkes og forstaaes en Sjæl, Tanke og Følelse gjennemtrængende god Mening.

Af foranstaaende norske Version faaes heller ikke nogen fuldstændig Mening; for at faae en saadan ud deraf maatte man først have Svar paa det Spørgsmaal for hvem Velbehageligheden i Menneskene er tilstede.

I den tydske Oversættelse er for det Første:

„und" — overflødigt;

„den Menschen" dernæst mangler der et Ord for det græske ἐν, men hvilket efter tydsk Sprogbrug maa ansees indbefattet i Dativformen for den Menschen, og at saaledes nærmest Versionen pro-for — maa ansees benyttet og underforstaaet

„ein Wohlgefallen." Om det tydske Wohlgefallen gjælder væsentligen det samme som foran bemærket om den norske Velbehagelighed, men dog méd den Forskjel, at det tydske Ord kan ansees ganske at tilhøre sit Sprog, medens dette derimod neppe er Tilfældet med det norske, men i Forhold til det græske Ord ere de dog begge lige lidet adeqvate. Det tydske Sprog har Ordet Wohlwollen, altsaa ganske samme Sammensætning og Derivation som good will, bonne volonté og Velvillie, og af stærkere Begreb end de engelske og franske Ord, derimod svagere end Velvillie, efter Sprogbrugen og for Sprogfølelsen, men dog langt at foretrække til Oversættelse af det græske Ord for det nu urigtigen benyttede Wohlgefallen. Heller ikke i den tydske Version er der nogen Mening uden forangaaende Svar paa Spørgsmaalet om hvorfra og af hvilken Beskaffenhed saadan Wohlgefallen skulde komme til Menneskene.

Den væsentligste Forskjellighed mellem den norske og den tydske Oversættelse er saaledes, at den norske Velbehagelighed er i Menneskene og kommer fra dem, medens den tydske Wohlgefallen skulde komme til dem.

Det har hidtil ikke været mig muligt at faa see Oversættelsen i Vulgata, men med Hensyn til Schrivelii latinske Oversættelse af ἐνδοκία bemærkes, at samme ikke kan være correct, men maa ansees selvmodsigende ifølge Derivationen fra Δοκησὶς — opinio; denne Uoverensstemmelse ligger formentligen begrundet i den romerske Tænkemaades Forskjellighed fra den græske; Romerne havde neppe noget videre stort Forraad af saadanne Begreber som velvillig Tænkemaade mod Andre, og saaledes kunde der heller ikke i deres Sprog findes korte Udtryk, som ganske kunde passe for saadanne fremmede Ideer, som derfor vistnok vilde kræve længere Forklaringer paa Latin for blive udtømmende gjengivet og rigtigen opfattet. Forannævnte latinske Versioner: benevolentia og beneplacitum have antageligen været benyttede ogsaa i tidligere Lexica og Oversættelser, og er det selvfølgeligen disse selvsamme, som gaae igjen i good will og Wohlgefallen, fra hvilke igjen bonne volonté og Velbehagelighed ere afledede. Da det foran nævnte latinske Udtryk

„bona fide“ er ablativ absolut med Udeladelse og Underforstaaelse af Præpositionen „cum“ det norske „med“ og saaledes maa oversættes: „med god Tro,“ og indeholder paa en Maade en heel Sætning, saa vilde dets Anvendelse ved Oversættelse til Latin af den korte græske Sentens i ethvert Fald udkræve uforholdsmæssig Vidtløftighed, selv om det forøvrigt kunde gaae an at benytte det dertil.

Paa foran forklarede Maade er jeg da kommet til min Forstaaelse af Sætningen, som for mit Begreb indeholder fuldstændigt og det eneste rigtige Program for alle indbyrdes menneskelige Forhold, og, naar jeg da for Sikkerheds Skyld benytter det som Motto i den originale græske Version, og ikke kunde vente samme forstaaet af mulige Læsere i Almindelighed, eller givet samme Mening, som for mig ligger deri, saa maatte nærværende Forklaring medfølge, og jeg bør vel videre tilføie de Oversættelser, som det forekommer mig rigtigst at give Sætningen i de nævnte Sprog, eller som dog i ethvert Tilfælde for mig, efter det Bekjendtskab, som jeg har havt Anledning til at erhverve til disse Sprog, synes at være rigtige, nemlig:

„good meaning between all folks.“
„bienveillantes intentions chèz tout le monde.“
„Velvillie mellem Menneskene.“
„Wohlwollen zwischen Menschen.“

April 1881.

T. Adams.

Bemærkninger ved en ledende Artikel i Times angaaende Fremskridt i Handelsomsætningen, hvilke Bemærkninger tilsendt Bladets Redaction i Brev af 11te Novbr. 1879.

I det norske Morgenblad for 28de October er indtaget Oversættelse af en ledende Artikel i Deres Blad angaaende nufortiden stedfindende Fremskridt i Handelsomsætning. Ved at gjennemlæse samme blev jeg meget overrasket ved den Definition af Handel i Almindelighed, som deri fremsættes, men maatte formode, at en vildledende Feil havde indsneget sig i Oversættelsen, da Handel jo finder Sted ligesaavel med Naturprodukter i oprindelig raa Tilstand som med mere eller mindre forarbeidede Gjenstande.

Hvorledes end dette nu maatte forholde sig, saa studsede jeg over Definitionen, og saa derfor maaske lidt skarpere end sædvanligen paa deres Forklaringer og Tankeslutninger, hvilket da gav Anledning til følgende Bemærkninger ved samme og foranlediget ved samme.

Standpunktet synes ikke at være videre aabent, men snarere altfor indskrænket til Oversigt over Forholdene og de tilsigtede Slutninger; i senere Aar har det sædvanlige Omkvæd været: Overproduction, en Solo-Stemme fra Nord-Amerika kom med en Variation om Overconsumption; nu slaar de over i en ny Melodie: Mangel paa Production, i England og Frankrige af Hvede, i Frankrige af Viin, paa Continentet af Sukker.

Overproduction, især af længere Varighed, i Artikler, som ere nyttige eller nødvendige for Menneskelivet, er det svært vanskeligt at tænke sig virkeligen mulig; skulde der ikke til enhver Tid kunde findes Mennesker nok til at opbruge hvilkesomhelst som mulige tænkelige Mængder af saadanne Sager, og, naar Overproductionen skulde blive almindelig, saa giver den, som har formeget til eget Brug af en Artikel, gjerne deraf til Andre mod at faa igjen noget af det hos dem Overflødige; Producenterne kunne imidlertid ikke selv greie saadan Omsætning af det Overflødige mod det Manglende, da de have nok at bestille og tage vare paa ved Productionen, men derfor er det, at Handelen kommer dem tilhjælp, og er denne igjen understøttet af sine Hjælpe-

midler for Communication og Transport samt for Repræsentation af Værdier og for Ombytning af Værdier: Penge.

Naar nu Production i det Hele taget gaar sin Gang bona fide, Enhver arbeider og virker det bedste han kan, og paa samme Maade Udvikling foregaar af Communicationsmidler og Transportmidler, Kanaler, Jernbaner, Dampskibe, Seilskibe etc. etc., hvilke Handelens Hjælpemidler have uhyre Værdier og ligeledes kræve Pengerepresentation saavelsom alle andre Eiendomme og al Production i det Hele taget — saa bliver det jo en ligefrem Selvfølge, hvis der skal vedligeholdes nogen Regelmæssighed i hele Forretningen, at det bliver aldeles uundværligt, at ogsaa Forraadet af Penge eller Pengemetal maa forøges og udvikles i *en tilsvarende* Grad for at fyldestgjøre Handelens og Productionens Behov i det Hele taget — men naar da tvertimod Pengemassen formindskes mere og mere paa samme Tid som Behov derfor er i stadig Tilvæxt, saa leder dette simpelt og ligefrem til den nuværende Tilstand; Guld og Sølv er Grundlaget for Penge; ved Indskrænkninger i Brug af Sølv som Pengemetal taber Sølvet i Værdi, medens Værdien af Guld og Penge i Almindelighed maa stige, og vil holde paa at stige mere og mere, eftersom pet viser sig mere og mere tydeligt, at Forraadet af Guld alene langtfra kan forslaa til at opfylde det, som Guld og Sølv i Forening er bestemt til,

Fremskridt i Jernhandelen finder De sundt, og De tilskriver dette Fremskridt til bedre Tider i Nord-Amerika, idet De finder Aarsagerne til saadanne bedre Tider der i Sparsommelighed, gode Aaringer etc. — men desuden maa De behage at lægge Mærke til, at U. S. have igjen optaget Brug af Sølv som Pengemetal, rigtignok endnu kuns med visse Indskrænkninger og Begrændsninger, hvilke imidlertid ikke ville vare længe; Ophævelsen af disse Indskrænkninger er vistnok under almindelig Discontering der nu, og deri ligger efter al tænkelig Sandsynlighed Hovedaarsagen til at Nord-Amerika gaar fremad i almindelig Velstand og Velbefindende.

Behag at forsøge et Overblik over Forholdene i det Hele taget:

Sølv og Guld danne Grundlaget for Verdens Pengevæsen; Mængden af disse Metaller bestemmer Værdien af Penge i Forhold til Arbeide og alle andre Værdier; mange af disse andre Værdier ere af lang Varighed, andre derimod snart forgjængelige, men altid vil der være et vist Forhold mellem enhver anden Gjenstand og det hele existerende Pengeforraad, og dette Forhold finder sit Udtryk i „Prisen“ Gjenstandens Pengeværdi.

Naar nu Massen af Pengemetal forøges i en med al anden Udvikling overensstemmende Grad, saa ville selvfølgeligen Priserne holde sig paa samme Punkt og forblive uforandrede; dersom derimod Massen af Pengemetal forøges i en stærkere Grad, end som Behovet derfor tiltager, saa maa Pengenes Værdi synke, og da vil man faa høiere Priser

paa alle Kanter: dyre og gode Tider; men naar Pengemassen indskrænkes enten dette nu sker ved naturlige Aarsager eller ved menneskelige Misforstaaelser, saa maa Priserne paa alle Ting gaa lavere og lavere, og da har man: de billige og slette Tider.

Altid er der locale og temporære Momenter, som indvirke paa Priserne, men det har lidet at betyde, om Hvede, Viin og Sukker stige noget i Pris, naar der kuns er tilstrækkelige Forraad deraf og Penge nok til at betale med for dem, som tiltrænge Artiklerne; det er værre med lave Priser og intet at betale med.

Alle Forskjelligheder i Priser er det Handelens Stræben at udjævne ved at udnytte dem, ogsaa med Hensyn til Overflod eller Mangel paa Pengemidler paa forskjellige Steder eller til forskjellige Tider; men naar Menneskene frivilligen og med fuldt Overlæg ødelægge en Del af en Art Producter for at holde Prisen oppe, eller indskrænke Benyttelsen af en betydelig Del af Verdens Pengemetal for at forebygge Synkning eller befordre Stigning i Værdi af det Tilbageværende, da vide de visseligen ikke nøiagtigen, hvad det er de gjøre, og de skjønne neppe rigtigen sin egen sande Interesse, som aldrig vil blive fremmet ved Ruin for Andre. Ved at arbeide og virke for det fælleds almindelige Bedste vil enhver særskilt Egeninteresse i Længden staa sig bedst.

De concluderer selv, at almindelig Velstand og Velbefindende i U. S. er meget gavnlig for England; det samme ogsaa i andre Lande vil selvfølgeligen ogsaa have lignende Indflydelse paa England; det synes derfor at maatte ligge i Englands velforstaaede Egeninteresse heller at bidrage til saadan almindelig tilfredsstillende Tilstand, end saa ufortrødent at holde paa med at være den værste Hindring for Remonetisering af Sølv.

Bemærkninger om Adam Smith og hans „Undersøgelse angaaende Nationernes Rigdommes Beskaffenhed og Aarsager.“

Forfatteren anser Menneskenes Arbeide som det Universalmiddel, der i ethvert Tilfælde frembringer Rigdom; denne Definition kunde maaske i det Hele taget have været noksaa bifaldsværdig i England og Scotland førend Christendommen der blev kjendt, omendskjønt vel endog allerede da Historie, Eftertanke og Erfaring kunde have gjordt Sætningens virkelige Sandhed tvivlsom for Een og Anden, som kunde have sat imod den sine Begreber om guddommelige Indvirkninger i Menneskelivet — men i forrige Aarhundrede og nu fortiden skulde man dog ikke have ventet, at saadanne Ideer kunde fremkomme og godkjendes af andre end moderne Hedninger, til hvilken Classe Forfafteren da vel ogsaa maa have henhørt paa den Tid, da ovennævnte Værk blev skrevet, eftersom der i samme ikke findes nogetsomhelst Spor af Tanke om en levende Gud.

Forfatterens Definition af Pris: „Forholdet mellem to Bytteværdier, udtrykt ved en almindelig antaget Værdi, kaldes Priis“ synes meget mangelfuld, ikke forstaaelig, endog absurd; i Henhold til samme skulde man jo ikke kunne finde Prisen paa en Gjenstand uden ved at tage eller laane en anden Gjenstand, og derefter sammenligne dem begge to med en tredie Gjenstand; der vilde da ikke komme ud nogen Ting, som lignede Priis, men fuldstændig Confusion, hvis da ikke den Søgende imidlertid var saa heldig at vaagne af sin Distraction og bemærke, at han havde gaaet med et tændt Lys i hver Haand, og ledet efter de selvsamme Lys; med lidt sund Sands og med sine Sandser i sin Magt vilde han da nok see, at han jo havde havt begge de to Gjenstandes Priser i Forveien i Forholdet mellem hver enkelt af disse Bytteværdier og den tredie almindeligen antagne Værdi.

1ste Del Side 43. Forfatterens Paastand om at „Arbeide er den endelige virkelige Maalestok, ved hvilken Værdierne af alle Gjenstande til alle Tider og paa alle Steder kunne blive fastsat og sammenlignet“, er yderligen feilagtig og uforklarlig, da Arbeidskraft uden Anvendelse derfor, eller anvendt paa værdiløse eller endog

skadelige Gjenstande, forskjellige Grader af Arbeidskræfter, Arbeide ved Værktøi og Maskiner, og andre Hensyn og Betragtninger aldeles og paa det meest afgjørende modsige saadan Paastand.

Side 93. Forøgelse af Indtægter og Forraad er Forøgelse af national Velstand; Efterspørgsel efter dem, som leve af Arbeidsløn, voxer derfor naturligen ved Forøgelsen af naturlig Velstand, og kan umuligen voxe derforuden; det er ikke saa meget den virkelige Størrelse af naturlig Rigdom, men snarere sammes stadige Forøgelse, som fremkalder Stigning i Arbeidsløn.“ Dette Capitel skulde anbefales til nærmere Eftertanke for moderne pharisæiske Professorer og andre høilærde Skriftkloge, som forsøge at demonstrere og deducere, at Forhøielse i Pengenes virkelige Værdi er i den arbeidende Classes sande Interesse.

Side 240. „Et Product, hvis Værdi hovedsagentligen skyldes dets Sjeldenhed, vil nødvendigvis degraderes ved Overflod deraf.“ Dette synes vel at være en uimodsigelig Truisme, men holder dog neppe Stik; ved meget sjeldne Ting næsten uden videre Brug og Værdi eller saaledes anseede, som f. Ex. enkelte Naturproducter kunde være, hvis Værdi væsentligen eller aldeles bestaaer i Findeløn eller Arbeidet ved at opsøge dem, især naar man kuns har dem i ringe Mængde, kunde Overflødighed bringe Artikelen i mere almindeligt Brug, Arbeidet ved Opsamlingen forøges, naar fjernere Egne maatte gjennemsøges, og saaledes den voxende Overflod blive ledsaget af voxende Værdi; ligeledes med andre nyttige Ting, hvis Sjeldenhed forbyder almindeligt Brug, kunde Overflod bringe dem i saadant almindeligt Brug og Værdien alligevel voxe. Det kan derfor nok være et Spørgsmaal, om Sætningen i sig selv kan ansees for saa sand og ganske correct, som en Grundsætning skulde være, men sikkert nok er det, at denne Sætning ikke kan finde sin Anvendelse som en uimodsigelig Grundsætning med Hensyn til Sølvet, saaledes som Forfatteren har gjordt, med mindre end at der tilføies adskillige nærmere Betingelser f. Ex. i Henhold til den historiske Udvikling, den nuværende Stilling etc. etc., hvilket letteligen kunde illustreres videre om fornødent, men maa antages alligevel at være indlysende nok; Grundsætningen er ingen Grundsætning, Slutninger derfra saaledes heller ikke paalidelige; Resultatet kan i og for sig være rigtigt nok og en fastslaaet Kjendsgjerning, men det er da fremkommet af andre Aarsager.

I samme Forbindelse kommer Forfatteren ind paa den Idee, at „Værdien baade af Productet og af Grundrettigheden, den virkelige Indtægt, som de (Sølvminerne i Potosi etc.) forskaffede saavel det store Publicum som den enkelte Eier, kunde have været den samme, enten Productionen havde været større eller mindre, men denne Sætning er da aldeles feilagtig, hvilket letteligen kan paavises ved

andre Truismer: Jo større Forraadet af Sølv er og jo mere den tiltagende Production deraf overstiger det tiltagende Forbrug, des mindre Værdi faaer dette Metal, des mindre Værdi faae Penge af dette Metal, des mindre Værdi faae Penge i Almindelighed forsaavidt Sølv er den universale Værdimaaler eller Myntfod, des høiere blive Priser for Arbeide, Eiendomme, Handelsgjenstande, Varer og Gods af ethvert Slags, des bedre vil Production, Industri, Handel og Speculation trives, des heldigere vil hele Samfundet finde sig stillet, indbefattet baade det store Publicum og de enkelte Eiere.

Det modsatte Billede, nemlig af Indskrænkning i Brug af Sølv som Pengemetal og Værdi-Maalestok, og af den derved bevirkede Stigning. i Værdien af Guld og Penge i Almindelighed, behøver ikke nu at udmales, da Historien har malet derpaa siden 1873, og det er forlængst saa vidt fremskredet, at det kan godt forstaaes af hvemsomhelst, der vil gjøre sig den Uleilighed at tage det i Øiesyn — men ikke destomindre gives der blandt Nutidens Professorer ogsaa dem, der endnu holde paa Adam Smiths Idee; hvis imidlertid virkeligen noget menneskeligt Væsen med sund Sands skulde have nogensomhelst Tvivl med Hensyn til dette Punct, saa vil det snart komme til begrundet Sikkerhed, naar det vilde forsøge at anvende Grundsætningen paa andre nødvendige virkelige Værdier: Luft, Vand, Ild, Korn, Melk, Uld, Jern, Kul etc. etc.; hertil kan ogsaa gjerne for en vis Ideforbindelses Skyld, tilføies Gudsfrygt og Salt.

Side 245. Ved „Forandringen i Sølvets Værdi“, til hvis Behandling Forfatteren benytter Fluctuationer i Priis paa Hvede, er det ganske tydeligt, at han har overseet Fremskridt i Production af Hvede, som i saadan Forbindelse maa have accurat en tilsvarende Indflydelse paa det gjensidige Værdiforhold som Fluctuationerne i Productionen af Sølv, især da med Hensyn til de tidligere Perioder, ligesom da ogsaa Misvæxt og Hungersnød ville have havt større Indflydelse paa locale Priser end i senere Tider med større Udvikling af Speculation, Handel og Communicationsmidler.

Side 293 tales om Mr. Miggins Beregninger angaaende Mængder af Sølv og Guld, og tilskrives ham den Idee at fastsætte Forholdet mellem disse Metallers respective Værdier i Henhold til deres Mængder, hvilken Tanke kunde være noksaa god, hvis den blot kunde praktisk gjennemføres, hvilket dog selvfølgeligen er aldeles umuligt; dette leder imidlertid videre til den Formodning, at Værdiforholdet i Virkeligheden kan ansees overensstemmende med Mængdeforholdene eller antages derfor. Gaaer man saa ud derfra og fra senere Opgaver, saa skulde der fortiden existere 15 à 22 Gange større Vægtmængde af Sølv end af Guld, hvilket sandsynligvis ogsaa vil finde almindeligt Bifald, hvilket da ogsaa maa gjælde for, at Sølv med Hensyn til Vægtmængde er 15 à 22 Gange mere tjenligt til universal

Værdi-Maalestok end Guld. Mr. Miggins Beregning gaaer ud paa: aarlig Indførsel til Europa af Guld og Sølv i Forhold 1: 22, og at afdrage 7 à 8 Dele Sølv til Export igjen fra Europa til Østerlandene, hvorefter saaledes skulde blive tilbage til Benyttelse i Europa 14 à 15 Dele Sølv mod 1 Vægtmængde Guld.

2den Del, Side 82. „Forholdet mellem Værdi af Guld og Sølv mod Værdien af alle andre Gjenstande, eller hver enkelt saadan anden Gjenstand, afhænger i alle Tilfælde, ikke af Beskaffenheden eller Mængden af nogetslags Papiirpenge, som maatte være gangbare i et enkelt Land, men af Rigdommen eller Fattigdommen af de Miner, som paa en vis Tid forsyne Verdenshandelens Marked med disse Metaller; det afhænger af Forholdet mellem den Arbeidsmængde, som udkræves for at frembringe til Markedet en vis Mængde af Guld og Sølv, og den Arbeidsmængde, som er nødvendig for at fremskaffe til samme Marked en vis Mængde af nogen anden Gjenstand.“ Meningen af denne Definition kan tildeels være rigtig, men den er hverken nøiagtig eller udtømmende, da Værdiforholdet mellem Sølv og Guld mod alle andre Værdier til enhver Tid afhænger væsentligen af Totalmængden af disse andre Værdier, tildeels af det existerende Totalbeløb af Sølv og Guld, men dog endnu mere afgjørende af den stedfindende Tilvæxt eller Aftagen i disse Factorer, og allermeest af de almindeligen herskende Meninger om hvorledes saadan Tilvæxt eller Aftagen vil udvikle sig i den nærmere Fremtid.

Side 469. „For at befordre de smaa Interesser for en liden Klasse af Mennesker i et enkelt Land, skader det alle andre Menneskeklassers Interesser i det samme Land og alle Menneskehedens Interesser i alle andre Lande.“ Denne Sætning anvendes af Hr. A. Smith paa hans Samtids Monopoler, og kan endnu i denne Tid have sin fulde Anvendelse paa Monopoler og Forrettigheder, enten nu disse ere baserede directe paa Lovbestemmelser eller meer indirecte fremstaaede ved Lovgivningsforanstaltninger, eller have havt sin Oprindelse paa anden Maade, og i Særdeleshed er Bemærkningen meget træffende med Hensyn til de fremherskende Forrettigheder for Pengearistocratiet ved de stedfindende Indskrænkninger i Benyttelsen af Sølv som Pengemetal og Myntfod eller Værdi-Maalestok.

Efter Gjennemgaaelsen af hele Værket efterlader det forskjellige Indtryk:

Det ligner en sjelden mærkelig Blomst paa det saa overmaade langsomt voxende den menneskelige Videns og Kundskabs Træ, og denne Blomst har Blade, som med største Omhyggelighed ere tegnede og colorerede i brillante Farver, hvoriblandt ogsaa couleur de la rose, det for menneskelige Lidelser og Uretfærdigheder følsomme Sind og Hjertelag, og den har et glimrende indtagende Udseende — men den er dog ikke ganske naturlig, snarere et halvt Kunstproduct, som mangler den beha-

gelige, Sjælen gjennemtrængende Duft af Tro og Naade; Værket staaer ikke i tilsyneladende Overensstemmelse eller Forbindelse med det eneste ganske fuldkomne Videnskabsværk af den allene fuldkomne Forfatter; dets Frugter ville derfor ogsaa være af tvivlsom Beskaffenhed, maa behandles med stor Forsigtighed og ikke nydes uden foregaaende Undersøgelse i den evige Sandheds Belysning.

Værkets Indflydelse paa dets Samtid og efterfølgende Tider maa have været meget stor og gavnlig i flere Retninger, og maa det ansees som en nødvendig Indledning til betydelige Fremskridt i Civilisation og Udvikling af øconomisk-sociale Ideer — men, da det sætter Rigdomme og Capitaler i en ganske anden Stilling end som de i Virkelighed indtage, og tillægger dem en Vigtighed, som de ikke besidde i Henhold til allerhøieste Autoritet, saa kan dette have forvirret mangt et svagt Sind, og maaskee bidraget meget til at give hele Nationens Tænkemaade en Vending i feilagtig Retning, som vel endog kan traceres nedover til Nutidens øconomisk-sociale og politiske Forholde i England, til Irland, Transwall, Afganistan etc. etc.

Forfatterens tidligere Afhandling om moralske Følelser har jeg ikke til Hensigt at læse; den kan Intet indeholde af Sandhed, som ikke kan findes bedre forklaret i en vis anden Bog, dets mulige sandsynlige Feiltagelser vil det ikke være værdt at læse.

Netto-Udbytte af Tid og Arbeide, anvendt paa Gjennemgaaelsen af Værket, bestaaer selvfølgeligen i den nøiagtige Kundskab om Indholdets Beskaffenhed og Omfang og den dermed forbundne Erkjendelse, at den saa meget omtalte og følgeligen forventede Fuldkommenheden selv i Virkeligheden ikke existerer, hvilket negative Resultat kan være positivt nok, men dog ikke giver videre Tilfredsstillelse.

Tilsidst staar den gamle ærværdige Forfatter for min Tanke med hans 10 Aars uafbrudte Arbeide uden Tilfredsstillelse deraf for ham selv og fremdeles ifærd med Forberedelsen til hans Livs Slutningsarbeide — men hans Arbeide heri Verden var allerede gjordt; han havde godt benyttet det Pund, som han havde modtaget og aagret dermed efter bedste Evne; hvis ingen Capital af Sandhed og Naade var givet ham, og han ikke kjendte Addressen paa den eneste Mægler for saadanne Capitaler i betimelig Tid for at begynde paa en ny Forretningsbranche, saa vil han dog visseligen have faaet Syn paa denne velsignede Addresse i betimelig Tid for en naadefuld Dom og stedsevarende Hvile fra Arbeide.

April 1881.

T. Adams.

Bemærkninger til „Afhandling om Kronens Mynter“ ved Charles Jenkinson, Earl af Liverpool, udgivet paa nyt, London 1880.

Der er sagt, at Optrykningen nu igjen af dette Værk ved Foranstaltning af den engelske Bank skulde være det eneste Svar, som behøves, og en ganske udtømmende og i enhver Henseende fyldestgjørende Besvarelse til de nu verserende aabne Spørgsmaal om Nødvendigheden af at underkaste Pengevæsenet en grundig Revision, især med Hensyn til Remonetisering af Sølv.

Disse Spørgsmaal kunne i Korthed karakteriseres som Spørgsmaal mellem Pengearistokratie og Penge-Demokratie; de indeslutte Momenter af de mest alvorlige Principspørgsmaal, om villig Lydighed mod guddommelige Befalinger, eller Modstand mod samme.

I Henhold til Fortalen maa saavel Original-Udgaven som ogsaa den nuværende Udgave ansees for at komme fra høiaristokratiske Stillinger, fra hvilke et uhildet objectivt Syn paa Tingen vilde være saa særdeles vanskeligt, at det ikke kunde ventes.

Som en almindelig foreløbig Bemærkning om Forfatteren kan benyttes hans egen Erklæring Side 191 om Mr. Locke; „Det er sandsynligt, at dersom denne store Mand havde levet indtil Nutiden, saa vilde han være blevet opmærksom paa de stedfundne mange Forandringer, han vilde have anvendt sine Principer paa Kjendsgjerningerne saaledes, som disse nu forefindes, og vilde have draget sine Slutninger i Overensstemmelse med disse Kjendsgjerninger.“

I denne Henseende maatte dog forudsættes, at begge ledede af samme Grundprinciper; Forskjel deri eller muligens Mangel paa faste Principer hos nogen af dem forandrer enhver Sammenligning.

Hans Deductioner og Forklaringer angaaende Legitimation af Penge, den egentlige Lovgivningsmagt i Pengevæsens Anliggender, Side 142, som en speciel Del af det kongelige Prærogativ, vilde sandsynligvis ikke været fremkomne under nuværende Forholde.

Istedetfor Deductioner og Forebyggelsesmidler mod Nedgang i Pengenes virkelige Værdi, Side 131, vilde Forfatteren nu havt at betragte Virkningerne af en Stigning i Penges Værd paa en Maade og ved Aarsager, hvoraf der ikke var det ringeste Spor for ham at opdage gjennem det hele historiske Cursus, som er fremstillet i Tillægget til hans Brev; han vilde ogsaa havt at studere over Stigningen i Guldproduction for 30 Aar siden og Virkningerne deraf; maaske vilde han da ikke været istand til at modstaa en Følelse af beundrende Betragtning over den næsten synlige guddommelige næsten menneskelige Forsynlighed i at give det menneskelige Samfund en saadan Udvidelse af Fundamentet for Omsætningsmidler i Forbindelse med Udviklingen af Transport- og Communicationsmidlerne og Fremskridt i Civilisation, og maaske han da skulde have foretrukket hellere at bruge sin store Begavelse som et villigt Hjælperedskab end til at modarbeide det almindelige Bedstes vigtigste Krav.

En ny Idee, som tilhører vor Tid, nemlig Tanken om at fastsætte Værdiforhold mellem Guld og Sølv ved international Overenskomst, laa ogsaa udenfor Forfatterens Horizont, og vilde selvfølgeligen ogsaa give ham noget at fundere paa, hvis han levede nu og skulde skrive sin Afhandling, i Særdeleshed ved hans Deductioner Side 128 etc., hvorfor Guld og Sølv ikke kunde benyttes i Forening som Handelsmaal.

Ogsaa Forfatterens Mening angaaende Brug af Papir istedetfor Mynt kunde være blevet modificeret eller forandret, dersom han havde kunnet se den nuværende Tilstand af international Handel og Omsætning eller havt nogen rigtig Idee om den videre Udvikling deraf; han gjør ikke opmærksom paa, at Papirpenge ere fritagne for saadanne Forvanskninger, som Mynterne ere udsatte for. Gjennemgaaelsen af Afhandlingen efterlader det Total-Indtryk, at Forfatterens Opfatning af de menneskelige Forstandskræfters Omfang og Begrændsning i Almindelighed, og hans egne i Særdeleshed maa have været feilagtig, og der skinner ikke igjennem et eneste Ord, endsige en Tanke om en levende Gud og en ufeilbar Forstand, som alene overseer hele Universet, og i sin egen beleilige Tid omvender Virkningerne af endog Forfatterens saavelsom alle andre den menneskelige Villies eller Tankes Feiltagelser til Fremme af de viseste og mest velgjørende Endemaal; ved at stole fast paa sin Forstand og Tankens Skarphed udsatte han sig for at fare vild, og, naar han misbruger sin rige kunstneriske Fremstillingsevne ved at uddrage falske Slutninger, eller ved svigagtigen at fremsætte tvivlsomme Spørgsmaal som klare, ubenægtelige Facta, saa maa sligt tilskrives enten Mangel paa Forstand eller ogsaa ond Villie.

Gjennem hele Arbeidet gaar overalt en fremherskende Tendens til at snige ind i den offentlige Mening, at Guld er den engelske Værdimaaler i Henhold saavel til Lovgivning som til Kjendsgjerninger og til det almindelige Bedste.

I sine Deductioner for at opføre det legale historiske Fundament har han svært meget at gjøre med Mr. Lockes Meninger, saaledes

„Side 18“ at Locke skulde have forandret sin Mening om Sølvmyntfoden, fordi Sølvmynterne dengang vare saa forvanskede; saadan Aarsag kunde anbefale at rette paa Mangelen, men ikke lede til at forandre en Mening, som var rigtig og sund og vel begrundet; ligedan igjen Side 78 ved Lockes Forklaring: „at Guldmynterne gik op og ned i Værdi i Henhold til den til hver Tid gjældende Pris paa Guldmetal“, hvilket ogsaa Forfatteren selv bekræfter Side 79, „disse Guldmynter tilegnede sig derfor deres naturlige eller iværende Værdi, sammenlignet med Sølvmynter, og steg i Pris paa aldeles samme Maade som enhver anden Handelsgjenstand“; atter Side 87 „at Sølvmynt udgjør Enheden og Maalestokken saavel for Pengeberegninger som for al anden Handelsomsætning i England og Nabolandene;“ atter Side 140 „at Sølvmynter danne Regningsenheden og Handel-Maalestokken over den hele Verden;“ atter Side 161: „at Guld ikke er nogen Verdens Penge eller Handelsmaal, ei heller skikket dertil;“ Side 130 „naar Prisen for Guldmynter er lovligen fastsat, saa blive de lovligt Betalingsmiddel, — men da denne Pris fastsættes i Sølv, saa er det ikke Guldet, som er Maalestokken;

Side 143 er det ikke correct at sige, at Guld og Sølv ere i Forening Maalestokken; naar Værdien af Guldet bestemmes i Sølv, da er Guldet ikke Maalestokken;

Side 153. Fastsættelse af Betalinger i Guld eller i Sølv beviser, at Guld ikke er Maalestokken, og naar Guldmynt kan stige og falde, og saadanne Bevægelser udmaales i Sølv, saa er det selvfølgeligen Sølvet, som er Maalestokken, Myntfoden.

Side 167. Naar Banknoter benyttes til Maalestok baade for Guld og Sølv, saa er det ikke Guldet, som er Maalestokken.

Ved Undersøgelse i Forandringer af Værdierne paa Sølvmetal og paa Guldmetal (Side 166) vil det letteligen indsees, at enhver Forandring i et af disse Metallers Værdi ogsaa vil indvirke paa Værdien af det Andet, og det i samme Retning, hvis de begge i Forening vare det universale Pengefundament, men ellers i modsatte indbyrdes gjensidige Retninger; forøvrigt ere saadanne fremtidige Forandringer aldeles uberegnelige, og heller ikke kan derom drages nogensomhelst Slutninger fra Fortidens Historie; Forfatteren afgiver selv Beretning om saavel Nedgangen i Sølvets Værdi i det 17de Aarhundrede som om de endnu meget mærkeligere Fluctuationer i Værdien paa Guld i gamle Dage i Rom $17\frac{1}{2}$: 1; 10 : 1; $7\frac{1}{2}$: 1; senere (Side 233) $12\frac{1}{2}$: 1, ved fremskridende almindelig Velstand $10\frac{1}{2}$: 1 og under politiske og sociale Forstyrrelser $14\frac{2}{5}$: 1.

Naar Loven af 1774 og 1798 tilstedede ubegrændsede Betalinger i Sølvmynt efter Vægt til 62 δ pr. Unze, saa kan det ikke være

den Lov, som skulde have gjordt Guldet til Myntfod, og, hvis der ikke senere er kommet nogen anden og anderledes clausuleret Lov i Virksomhed og Kraft, saa maatte vel den Side 155 omtalte Methode at betale med Sølvmynter i Sække efter Vægt kunne practiseres igjen til yderlig Forbauselse for Bank of England og det øvrige Pengearistokratie.

Ogsaa uden nogen saadan Lovbestemmelse er man i Virkeligheden ikke saa ilde garderet mod enhver saadan forskækkelig Mulighed ved den kloge Indskrænkning af engelsk Sølvmyntning.

Side 62 berettes, at Guld i Løbet af 60 Aar i det 17de Aarhundrede steg i Værdi omtrent 33 %, ligeledes Side 95 i de følgende 115 Aar videre 7 %, tilsammen omtrent 40 % i 175 Aar. Side 101 er ogsaa specificeret meget slaaende Forandringer og Fluctuationer i Værdierne af Guld- og Sølvmynter ved Forvanskninger, og deraf kan da selvfølgeligen Intet sluttes med Hensyn til Metallernes virkelige Værdi i uforfalsket Tilstand; Side 221 forsikres, at Sølvet er mere foranderligt i Værdi end Guldet, og denne Paastand fremsættes som en bevist Kjendsgjerning, men staar der ganske blottet for ethvert Bevis, hvorimod Forfatteren selv har godtgjordt saa svære Forandringer og Fluctuationer i Værdien paa Guld, at sikkerligen enhver fordomsfri uhildet Læser af hans Afhandling maa af samme uddrage den aldeles modsatte Slutning mod hvad Forfatteren *debiterer* som sin Conclusion, eller snarere som Factum uden baade Bevis og Conclusion.

Om den forholdsmæssige Nyttelighed af Guld og Sølv til Penge siger Forfatteren:

Side 16. Mynter af Guld ere ikke velskikkede for Detailhandelen, Sølvmynter uhaandterlige ved større Betalinger;

Side 217 forklares, hvor uundværlige Sølvmynter ere for Samfundets lavere Klasser;

Side 290 ligeledes, at Guld maa foretrækkes af de Rige for den virkelige eller indbildte større Nyttes Skyld.

Af disse hans egne Kjendsgjerninger har den aristokratiske Forfatter ikke uddraget den Slutning, at Sølv-Myntfoden vilde være af størst almindelig offentlig Nytte; Nødvendigheder for de lavere Klasser kunde for hans Synsmaade ikke opveie imaginair Nyttighed for de Rige.

Side 163 forklares, at under den normandiske Erobring havde Sølv samme Værdi mod andre Værdigjenstande, som Guldet for nærværende har; af denne Kjendsgjerning, som viser Nedgangen i Pengeværdierne har Forfatteren ikke uddraget den Slutning, at saadan vedvarende Synkning er et høist nødvendigt Moment, som trænges til for at det menneskelige Samfund kan udvikle sig og gjøre Fremskridt; Pengenes Værdisynkning fremmer og letter Udvexling af overflødige Ting

mod hvad man mangler, saaledes indvirkes paa Forøgelse af Production og fremkaldes Speculation med sine forøgede Omsætninger — medens Stigning i Værdi af Penge ødelægger al Speculation, indskrænker Omsætningen, hindrer og standser Production.

I Fortalen siges, at nugjældende Myntningsregler ere i nøiagtig Overensstemmelse med Forfatterens Forslag og Antydninger; det er vel derfor sandsynligt, at hans Forslag Side 187 om Indskrænkning af Betaling i Sølv til Værdien af den største Guldmynt og med Hensyn til Prægning af Sølvmynter for privat Regning nu maa være gjældende Lov ifølge Parlaments Act og i enhver Henseende saaledes clausuleret og beslaaet, at Lovens Mening og Hensigt hverken kan blive Gjenstand for Tvivl eller Angreb; rigtig grei og klar Sikkerhed derom vil være af stor Interesse for det store Publicum, som ikke er videre bevandret hverken i Love eller i anden Literatur.

Conclusionen af disse Bemærkninger maa være, at den nytrykte Afhandling ikke er noget fyldestgjørende Svar paa berørte Nutids-Spørgsmaal, om endog Værket havde været Fuldkommenheden selv i 1805; men da det tvertimod indeholder Feiltagelser, Fordreielser og vildtledende Tendenser, saa har det for Nutiden kun den negative Fortjeneste, at dets Feil vil bidrage til at fremme virkelig Oplysning af den offentlige Mening i Retning af Sandhed, Retfærdighed og det almindelige Bedste.

Marts 1881.

T. Adams.

Bemærkninger til August Mongrediens „Frihandel og engelsk Handelsomsætning“, London 1879.

Som Titelen antyder har Forfatterens Hensigt været at vise Frihandelens Fortrin og store Gavnlighed, og i denne Retning gjennemgaar han og undersøger nærmere de senere Aars commercielle og økonomiske Betingelser og Forholde; samme Gjenstande have ogsaa været studerede af mange Andre, og deriblandt ogsaa af nærværende Forfatter, der har udfundet, at Hovedpunktet i nærværende utilfredsstillende Tilstande i Production, Industri og Handel ikke ligger i Frihandel eller Beskyttelse, men at de bedrøvelige Virkninger ere ganske ligefrem naturlige Følger af Sygdom i Blodet hos den sociale, commercielle og økonomiske Verden: Pengevæsenet, i Særdeleshed ved Indskrænkninger i Brug af Sølv som Pengemetal og Værdimaaler, saaledes som udvist i „Bemærkninger til en ledende Artikel i Times af Octbr. 1879 angaaende Fremskridt i Handelsomsætningen“ — som Redactionen troede da at være indtraadt.

Den endelige Hovedhensigt saavel for Forfatteren som for Commentator maa visseligen antages at være Tilbøielighed til at bidrage efter Evne til almindeligt Bedste. Men saa afvigende, som deres respective nærmere Formaal ere, saa vil dog deres forskjellige Standpunkter enda ligge længere fjernet fra hinanden. Paa Bogens Titelblad er trykt i Medaillon: Cobden Club med Motto: Frihandel, Fred, God Villie iblandt Nationer, hvilket peger lige paa Lukas 2, 14 „ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία“, der efter min Mening har hidtil været feilagtigen oversat i nyere Sprog, især da i det Engelske: „good will toward men“ god Villie mod Mænd, hvoraf hvert eneste Ord efter mit Skjøn afviger fra Meningen af det tilsvarende Ord paa Græsk, hvilket vil sees nærmere forklaret i „Bemærkninger angaaende samme som Motto paa den methodistiske Tidende „Christian Advocate“ af New-York; i Mottoet her staar $\frac{\text{among}}{\text{blandt}}$ istedetfor ellers $\frac{\text{toward}}{\text{imod}}$ og stemmer førstnævnte bedre med min Opfatning, men jeg skulde dog anbefale $\frac{\text{between}}{\text{imellem}}$ istedetfor among.

Denne foreløbige Standsning paa Titelbladet og Ophold ved Mottoet godtgjør, at baade Forfatteren og Commentator have begge havt Anledning til at beskjæftige sig med samme Ideer, og deri Opfordring til at tænke med fuldt Alvor over hvad de skrive.

I 13de Capitel Side 47 fremsætter Forfatteren følgende Spørgsmaal:

1) hvilke ere de Aarsager, som have ledet til den nuværende store og almindelige nedtrykte Tilstand i Handelsomsætningen?
2) ere disse Aarsager af vedvarende eller kuns af forbigaaende Beskaffenhed?
3) dersom det første er Tilfældet, kunde de da rettes paa ved Forandring i Handelsvæsenet?
4) dersom det sidste skulde være Tilfældet, naar kunne vi da have Udsigt til at de ville ophøre at virke, og kunde der da udfindes nogensomhelst Foranstaltning til at paaskynde Opnaaelsen af saadant Endemaal?

Til disse Spørgsmaal har jeg følgende Besvarelse:

ad 1) Den egentlige nærmestliggende Hovedaarsag er den stedfundne Revolution eller Omvæltning i Pengevæsenet ved Inskrænkninger i Brug af Sølv som Pengemetal og almindeligt Værdimaal.

ad 2) Nævnte Aarsag maa ansees som alene forbigaaende.

ad 3) Spørgsmaalet er afgjordt ved Besvarelsen ad 2), dog maa bemærkes, at Forandringer af Forholde i Handelsvæsenet Intet har at gjøre med Sagen som Aarsager; tvertimod ere stedfindende Forsøg paa saadanne Forandringer simpelthen ligefremme Følger og Virkninger af den nævnte egentlige Hovedaarsag, og Misforstaaelse af samme.

ad 4) Virkningerne ville begynde at aftage i Styrke, saasnart den almindelige Mening giver Speculationen Foranledning til at vente, at den tidligere historiske Synken i Penges egentlige Værdi mod alle andre Værdier atter vil komme til Gyldighed; de ville ganske ophøre at virke, naar de revolutionære lovlige Indskrænkninger blive ophævede igjen, og da ville Forholdene strax forandre sig igjen til en Fortsættelse af den heldige Udvikling, som fandt Sted indtil 1872, og som blev afbrudt ved nævnte Omvæltning; det eneste Middel til at paaskynde Sagens Gang, er at paaskynde Gjenoptagelsen af Sølvets Brug som Pengemetal og Værdimaaler, og for at faa dette i Orden er det kuns fornødent, at enhver, som tror sig istand til at opgjøre sig en selvstændig Mening om Sagen, vil behage at standse lidt udenfor de daglige aandssløvende Forretningers Trædemølle, lægge Mærke til hvad der foregaar omkring ham, forsøge at danne sig en Oversigt over de sociale, økonomiske og commercielle Forholde og Tilstande og tydeligen at udskjelne Forbindelserne mellem Aarsag og Virkninger.

Medens jeg skriver paa Nærværende bemærker jeg i „Hamburger Börsenhalle" 21/2 81 en Meddelelse af 18/2 fra International Bank i London: „Sølv var stærkt efterspurgt som Følge af, at det blev bekjendt, at Pengevæsens-Conferencen kommer til at træde sammen i April; Prisen for Stænger er steget til 52¼ d pr. Unze" — og anføres dette her for at oplyse, bevise og bekræfte den første Sætning i foranstaaende Besvarelse ad 4.

For at lede efter Svar til sine Spørgsmaal fremsætter Forfatteren følgende Paastande, som han da videre gjennemgaar og undersøger.

1) Handelsomsætningen har været aftagende siden 1874;
2) Siden 1874 ere Priserne paa alle Slags Gjenstande gaaet ned;
3) Siden 1874 er Concurrencen paa alle Markeder blevet større;
4) Arbeidsløn er tvunget ned;
5) Svære Fallitter blandt Kjøbmænd, Fabrikanter og Bankierer;
6) Overskud af Indførsel over Udførsel;
7) Stilhed i Handel og Nedgang i Priser almindelig over den hele civiliserede Verden.
8) Fredsforstyrrelse ved Krige og Rygter om Krig.
9) Misligholdelser i Betalinger af Statsgjæld.
10) Færre fremmede Statslaan og færre Speculations-Foretagender.
11) Store Beløb af ledige Capitaler.

I 14de Capitel Side 53 er fremstillet den feberagtige Velstand i 1871 og 72, i hvilke Aar Pengeværdien af britiske Udførsler tiltog svært, medens Productionen af Artiklerne ikke kunde blive videre forøget, og Indførselen tiltog i Mængder uden videre Stigning i Priserne; disse Sætninger burde vel heller omskrives saaledes: I 1871 og 72 vedblev og tiltog den deciderede Synkning i Penges Værdi, Virkninger deraf viste sig overalt i stærk Udvikling og Udvidelse af Production, Industri og Handelen med de denne især vedkommende forskjellige Hjælpemidler for Communication, Transport og Omsætning; almindelig Velstand uden Sammenligning med nogen tidligere Tid var fremherskende over den hele vide Verden; selvfølgeligen stege Priserne ogsaa paa alle britiske Udførsclsartikler og det endog i mere end almindelig høi Grad, da den engelske Productionskraft for særskilte Aarsagers Skyld ikke kunde forøges i det ellers almindeligen gjældende Forhold — men Indførselsartiklerne fra andre Lande til England tiltog saa overordentligen i Mængder, at Priserne for disse Artikler ikke kunde hæve sig i nogen videre mærkelig Grad.

Opblæstheden — Ophovningen — og dens Aarsager tilskrives de uhyre engelske Pengelaan til andre Lande; Forfatteren gjør sig ikke den Uleilighed at se dybere efter i Tingene og deres Sammenhæng, at overveie hvorledes Forholdene virkeligen vare og gjøre sig en almindelig Oversigt over Tilstanden, at undersøge hvorledes Midlerne til saadanne Laan bleve skaffede tilveie, hvorfor saadanne Laan bleve søgte og op-

tagne, og hvorfor de bleve tilstaaede og givne. Dersom han havde gjordt sig saadan Uleilighed, saa vilde det vistnok gaaet op for ham, at Production, Industri og Handel havde i en lang Række af Aar været i stadig Fremgang og uforstyrret Udvikling, og under en samtidig overordentlig gunstig Udvikling af de nødvendige Hjælpemidler til Communication, Transport og Omsætning eller Udvexling, og omendskjøndt den tiltagende Virksomhed i alle Retninger gjorde Krav paa mere og mere af det nødvendige Element for Repræsentationen af Værdier og for Udvexling Omsætning og Circulation af Værdier, Blodet i al øconomisk Virksomhed, som heder Penge, saa bleve dog ogsaa samtidigen Fundamenterne for alt Pengevæsen stadigen udvidet og forøget i overstigende Forhold, og følgeligen gik Værdien af Penge mod alle andre Værdier stadigen nedover, eller med andre Ord Pengepriserne for alle andre Værdier vare i en vedvarende Stigning: Blodet circulerede let og frit gjennem hele Organismen.

At Forholdene vare saaledes er en uimodsagt og uimodsigelig Kjendsgjerning, men hvorfor Nedgang i Pengenes Værdi imod alle andre Værdier er saa aldeles uundværligt for Fremgang i Handel, Production og Industri samt ligeledes for Tilfredshed og Rolighed i sociale Forholde, dette kunde det nok hænde, at det kunde falde En eller Anden ind at spørge om.

Handelsmandens nærmeste Formaal er Gevinst, Profit, Forskjellen mellem Indkjøbspris og Udsalgspris; hans Kapital henligger ikke i Form af Penge uden Anvendelse, men derimod har han den liggende i andre Gjenstande og Værdier, og har den derved ikke alene sikret mod at dele Pengeværdiens Skjæbne, men tvertimod voxer den i Pengeværdi accurat i samme Forhold som Pengenes virkelige Værdi synker. Dette finder han saa fordelagtigt, tjenligt og hensigtsmæssigt, at han søger og letteligen ogsaa finder Anledninger nok til at bruge fremmed Capital og Credit i sin Forretning; naar han da tilbagebetaler et Laan eller afgjør en Creditpost, saa er det tidligere bestemte nominelle Beløb vistnok uforandret, men imidlertid er der foregaaet en Nedgang i den virkelige Værdi af samme nominelle Beløb, hvorved han har en Fordel, som han kan afregne i den Rente, han betaler for Laanet, og som saaledes i Tilfælde kan ophæve denne Udgift eller reducere den til en Ubetydelighed og i ethvert Fald ikke kan komme i nogensomhelst Betragtning i Forhold til Fordelen ved den Forretning, som Laanet gav Anledning til — og imidlertid har han paa den anden Side havt en forøget Pengeværdi i de andre Værdier og Gjenstande, til hvis Omsætning Laanet eller Creditten blev benyttet.

Nedgang i Penges Værdi er accurat det samme, som med andre Ord udtrykkes, naar man taler om, at Alting stiger.

Naar Handelsgjenstande stige i Pengeværdi, da kommer der Speculation i vedkommeade Brancher, og derved tiltage Omsætninger og

Forretninger. Enhver Omsætning bringer flere Penge ind i Forretningen, end som ved den tages ud deraf, og saaledes opnaaes Handelens fornuftmæssige Hensigt, Profiten.

Handelens endelige Hovedhensigt, at overflødige Producter blive ombyttede mod hvad der sammesteds maatte mangles, er aldeles afhængig af Speculation og Handel, og Productionen i det Hele taget vil saaledes hæve sig eller synke med dem — men Speculation og Handel vil stedse blive ledet eller dog væsentligen modificeret ved de stedfindende Bevægelser i Pengenes virkelige Værdi.

Maaske kunde Reversen tale et endnu tydeligere Sprog: Naar Pengenes virkelige Værdi mod alle andre Værdier og Gjenstande er i Stigende, og selvfølgeligen paa samme Tid alle andre Værdier og Gjenstande gaa nedover i Pengeværdi, hvorledes gaar det da for sig i Handel og Vandel? Hvorledes faar man fat paa Profiten?

Profiten forstikker sig, enhver Omsætning bringer Penge eller Pengeværdier baade ind i Forretningen og udaf samme, men i Regelen vil der gaa flere Penge eller mere Pengeværdi ud af Forretningen, end som der kommer ind.

Handelsmandens Capital i Varer og Handelsgjenstande gaar stadigen nedover i Pengeværdi ved Prisnedgangen paa Artiklerne; han vil dagligen erfare, at han har kjøbt dyrere, end han senere kan sælge, eller dog for dyrt i Forhold dertil; ved Brug af Credit eller fremmede Pengemidler er den virkelige Værdi af saadanne Laans eller Creditposters nominélle Beløb stadigen stigende, medens i samme Tid Pengeværdien gaar ligesaa jævnt nedad paa de Handelsgjenstande, til hvis Omsætning Laanet eller Crediten er benyttet; den tilsigtede Fordel, Handelsomsætningens eneste fornuftmæssige nærmeste Formaal, er sporløst forsvundet før man faar betænkt sig; det eneste Fornuftige bliver at udsætte og standse med Omsætning og Forretninger af ethvert Slags — og dermed er Stagnationens Regimente indført. Naturligvis fremviser saadan Aarsag sine Virkninger først tydeligen i Handelsomsætningen; men efterhaanden trænge da disse Virkninger videre ind i Production, Industri og gjennem hele Samfundet i alle Retninger og vise sig gjennem alle sociale Forholde.

De gavnlige Virkninger af Nedgang i Pengeværdi viste sig selvfølgeligen mest haandgribeligen i de rigere Lande med største Handelsomsætninger, hvor Production, Industri og Handel vare mest udviklede, saaledes hverken manglede Udvikling, eller havde Anledning til forholdsvis stærk videre Udvidelse, og saaledes ogsaa ude af Stand til at absorbere den svært voxende Pengekapital —, som saaledes maatte sammendynges og være disponibel for andre Øiemed, og saaledes fremkom da saavel i England som i andre rige Lande før 1873, Midlerne til udenlandske Statslaan og til Speculations-Foretagender i fremmede Lande.

Saadanne Laan bleve søgte og optagne af mindre kapitalstærke Lande, hvor Hjælpemidler for Samfærdsel og Transport saavelsom Production, Industri og Omsætning tilbøde mere Anledning til Udvikling, og naturligvis var der i saadanne Lande ogsaa Anledninger nok for Anvendelse af den britiske Kapital og Foretagsomhed, som ikke fandt det fornødne Virkefelt i sit Hjem.

Saadanne Laan bleve tilstaaede og givne, og saadanne Speculationsforetagender besluttede og udførte fordi de engelske Capitalister vare delagtige i Formeningen om Nytten og Paalideligheden af de tilsigtede Foretagender, og fandt den omaccorderede Rentegodtgjørelse og andre Betingelser antagelige og tilfredsstillende; enhver deltagende Capitalist maa antages at have søgt og udsøgt for uanvendte disponible Pengemidler just saadan tilgjængelig Anvendelse, som efter hans Mening var at foretrække — men med ligesaa stor Sikkerhed kan man ogsaa forudsætte, at hverken nogen Laantager eller Laangiver i 1872 og de forangaaende Aar havde ringeste Idee om nogen snart indtrædende Omvæltning i Pengenes Værdi, hvorved den virkelige Værdi af et nominelt Beløb inden kort Tid skulde blive forøget i en uberegnelig og aldeles abnorm Grad; tvertimod, al historisk Viden fra forløbne Tider og al tilstedeværende Erfaring kunde fortælle og bekræfte, at Værdien af Penge havde gaaet nedover saa langt, som Historie og Erfaring knnde naa, at selvfølgeligen den, som overlod sin ledige Capital til Brug for Andre, burde have saadant Æquivalent derfor, at deri ogsaa var indbefattet Godtgjørelse for antagen midlertidige Nedgang i virkelig Værdi, hvilket Moment maatte finde sit Udtryk i Rabat, Disconto, Rentefod og andre Betingelser ved enhver Transaction.

Side 58 forklares, at den store Tilvæxt i Udførselerne i Aarene 1871—74 ikke skyldes Handelens naturlige Væxt, men den abnorme Ophidselse, som Udførselen fik ved de uhyre Summer, som England da havde contraheret om at laane ud til andre Nationer.

Denne Forklaring synes noget forvirret; da Udtrykkene og Ordene ere bestemte nok, er det vel neppe tilladeligt at forudsætte nogen Ubestemthed eller Ucorrecthed, ellers vilde det ligge nær at formode, at der istedetfor Udførslerne maatte være ment disses Pengeværdier; Forfatteren har i Forangaaende beregnet, oplyst og fyldestgjørende bevist, at Productionen umuligens kunde blive væsentligen forøget, og at følgeligen Omsætning og Udførsel næsten ikke var tiltaget i Mængder, og saaledes maatte jo de høiere Beløb i Pengeværdier af Udførslerne ligefrem bestaa i saa meget høiere Priser for de udførte Gjenstande eller i saa meget lavere virkelig Værdi af Penge, hvorved saamange flere af disse behøves.

Forfatteren synes at have svævet i lidt Confusion og Selvmodsigelse, og naar han videre ved Talstørrelser oplyser, at Udførselsværdien gik stadigen ned i 1875 til 1878 uden at omtale Quantiteterne, saa

beviser han dermed simpelt hen, at Pengenes virkelige Værdi i disse Aar var i en stadig Stigning, hvilket vilde være endnu mere iøinefaldende, dersom Udførslernes Mængde kunde oplyses alligevel at have tiltaget jævnt i samme Tid.

I det Forangaaende er det vist hvorledes den selvsamme egentlige Hovedaarsag, som i England og andre rige og meget fremskredne Lande gav Foranledning til Sammendyngning af Capitaler uden at modsvarende Anledninger til deres Anvendelse fandtes i Hjemmet, ogsaa i længere Aarrække havde været i fuld Virksomhed i sin Almindelighed gjennem den hele vide Verden. Virkningerne deraf vare følelige og synlige overalt, men med den store Forskjel, at i mindre fremskredne Lande var der Anledninger og Leiligheder nok til at indføre eller udvide mere fuldkomne og hensigtsmæssige Hjælpemidler for Samfærdsel, Transport og andre Formaal af offentlig national Interesse ved offentlige Midler og offentlige Foranstaltninger, medens paa samme Tid i saadanne Lande den private Foretagsomhed i Production, Industri og Handel kunde med god Fordel benytte saavel al ledig indenlandsk Capital og tildels ogsaa betylige Beløb af fremmede Penge. Under saadanne Omstændigheder er det en ligefrem selvfølgelig Sag, at offentlige Foretagender ikke bleve udsatte, men planlagte og satte igang, for det meste af saadan Beskaffenhed, at deres fulde Nyttighed og Fordelen deraf ikke kan høstes af den tilstedeværende Generation, men vil blive virksom for den hele Fremtid; det vilde saaledes hverken være hensigtsmæssigt eller rigtigt og retfærdigt at skaffe Pengemidlerne til saadanne Foretagender gjennem de aarlige Skatter udover en forholdsmæssig mindre Andel og den aarlige Forrentning af Laan, der ere betalbare gjennem længere Aarrække.

Sædvanligvis vil i saadanne Lande den indenlandske Capital have Anledning til mere fordelagtig Anvendelse, end der maatte staa aaben i de rigere Lande for de der sammendyngede Capitaler, hvilke derfor ville blive søgte eller tilbudte og benyttede til ligefrem Fordel for alle deri interesserede Parter.

Offentlig Statscredit for større Beløb vil stedse staa bedre paa de udenlandske Pengemarkeder, og kan benyttes med saa meget mindre Arbeide og Bryderi, paa saa hensigtsmæssige og beqvemme Maader, at en Sammenlægning af private Creditter gjennem Skatteydere til lignende større Beløb vilde i enhver Henseende blive mindre tilraadelig; følgeligen vil Benyttelse af Statens Credit stedse falde billigere og mere øconomisk, end om et Land vilde indskrænke sig til kuns at benytte den indenlandske Capital og høiere Skatter, overladende til det private Initiativ at benytte udenlandsk Credit; da vilde ogsaa ved overdrevne høie Skatter al øconomisk Virksomhed blive alvorligen forulempet og Fremskridt forsinket; Stagnation og Tilbagegang vilde ogsaa forsinke og tildels ødelægge Evnen til at benytte de Fremskridtsmidler, som man foranstalter, og forsaavidt reducere Udviklingen af saadanne Midler til Categorien det Meningsløse.

Det vil visseligen aldrig lykkes for den menneskelige Forstand at begribe nøiagtigen det menneskelige Samfunds almindelige Øconomi; vi kunne vel i det høieste i Historien og ved egne Erfaringer og Eftertanke se Trækkene af enkelte Glimt af den eneste fuldkomne evige Magt *ὁ λογος* som styrer det Hele — og saameget er vist nok, at et specific engelskt chineseragtigt chauvinistiskt Syn paa Tingen langtfra ikke kan forslaa.

Istedetfor alle Forfatterens vidtløftige Tabeller og Beregninger vil en kortfattet almindelig Revision af de senere Aars øconomiske og sociale Historie klare Tingene langt greiere; maaske endog kuns en eneste sammenlignende Flyvetanke paa de nordamerikanske øconomiske sociale Tilstande sammen med Protectionismen og de tilsvarende engelske Forholde sammen med Frihandelen kan være tilstrækkelig for at vise, at der kunne være andre Momenter af større social Indflydelse end just Handelspolitiken.

Ved en historisk Revision vil det findes, at Production, Industri og Handel vare i en Tilstand af stærke Fremskridt indtil 1872; og i Forbindelse dermed var den sociale og statsøconomiske Stilling rolig og tilfredsstillende gjennem og mellem Nationerne.

Ved Lov af 1ste April 1873 blev Guld-Myntfoden indført i de forenede Stater, og Brug af Sølv som Pengemetal indskrænket; fri Udvexling af Guld mod Papirpenge at tage sin Begyndelse 1ste Januar 1879, Demonetisering af Sølv i Virksomhed strax.

I 1873 og især 74 blev der i Tydskland alvorligen fortsat med Udmyntning af Guld i Henhold til Lov af 1871 og foreløbige Forberedelser i 72 med Indførelse af den nye Pengeenhed Mark.

I den latinske Convention blev der i 7 Aar fra 1867—73 myntet omtrent 900 Millioner francs i Sølv og omtrent 1100 i Guld, hvoraf i 1873 af Sølv 308 og af Guld 20; i 1874 blev Myntningen af Sølv indskrænket til 120 Millioner; for 1875 til 155, for 1876 til 120; for 1877 til 56 Millioner francs, og fra 1ste Januar 1878 er Myntning af Sølv aldeles ophørt.

I 1873 fulgte de skandinaviske Lande Tydsklands Exempel, sluttede med Sølv og gik over til Guld-Myntfoden.

Finland, som ved Lov af 1865 havde antaget Sølv, forandrede dette igjen i 1878 ved Overgang til Guld.

I Holland er Myntning af Sølv ophørt siden Juni 1875.

I Spanien er Myntning af Sølv indskrænket siden 1878.

I England gjælde Indskrænkninger af tidligere Dato mod Brug af Sølv som Pengemetal.

Der behøves ikke vidtløftige Tabeller og lange Beregninger for at skjønne hvilke Virkninger saadanne Foranstaltninger vilde medføre, og disse Virkninger ere nu tydelige nok; det forekommer mig som en Scene af den gamle Tragedie: Alles Krig mod Alle, og fuldstændig Tilsidesættelse af den guddommelige Befaling: „*ἐν ανϑρωποἰς ἐυδοκια.*“

Værdi af Guld og de derpaa baserede Penge er stegen betydeligen og uberegneligen; eftersom Brug af Sølv som Pengemetal blev indskrænket, maatte den Mængde af Penge, som er myntet af dette Metal, og de Penge, som vare funderede paa dette Metal, drages ud af Circulationen; hele Summen af disse Beløb forsvandt som Penge og forøgede Beløbet af Sølvmetal til andet Brug; den langt underlegne Mængde af Guld skulde alene tjene til at fyldestgjøre, hvad Guld og Sølv i Fælledsskab hidtil havde været benyttet til, selvfølgeligen maatte Sølv synke i Værdi og Guldet maatte stige.

Alle andre virkelige Værdier: Arbeide, Production, Eiendomme, Varer — Alt her paa Jorden, som trænger til Brug af Penge for at blive repræsenteret og omsat, blev i sin Helhed indskrænket til Benyttelsen af den saa svært formindskede Pengemængde; følgeligen falder der saa meget mindre af Penge til at modsvare enhver anden enkelt Værdi; hver Dag, som gaar, bliver der arbeidet fort væk i det menneskelige Samfund og frembragt nye Gjenstande og reelle Værdier, som udkræve en tilsvarende Forøgelse af Midlerne til Repræsentation og Omsætning — og hver Dag bleve disse Midler indskrænkede mere og mere.

Dersom man vil tænke sig Muligheden af fuldstændigt Ophør af Brug af Sølv som Pengemetal, saa maatte man lægge hele Beløbet af Værdien af den hele Sølvmængde til Summen af alle andre existerende Værdier, til hvis Værdirepræsentation og Omsætning da Guldet blev alene tilbage; dersom hele Verdens samlede Metal-Circulation i 1872 kunde antages til Lstr. 1400 Millioner, hvoraf Guld 750 og Sølv 650, og man vilde ansætte det samlede Beløb af alle andre Værdier til Lstr. 10,000 Millioner, saa vilde ved fuldstændig Demonetisering af Sølv disse Talstørrelser forandres fra Lstr. 1400 mod 10,000 til 750 mod 10,650, og i al Sandsynlighed kan det antages, at den fremtidige Udvikling vilde forøge Summen af alle andre Værdier i meget stærkere Progression, end som i Forhold til den samtidige Forøgelse af Guldmængden.

I den aldeles løse og usikre Tilstand, som har været fremherskende siden 1872, er det fortiden ikke muligt at danne sig noget paalideligt Begreb om i hvilken Grad den almindelige Stigning i Penges Værdi har fundet Sted, omendskjøndt det er sikkert nok og tydeligt nok, at saadan Stigning virkeligen er indtraadt ogsaa i de Lande, hvor ingen saadanne omvæltende Lovforandringer i disse Aar ere foretagne, da saadanne Lande ikke kunne undgaa directe og indirecte Paavirkninger fra andre Nationer — og saaledes ere de bedrøvelige Virkninger udspredte over den hele vide Verden, gjennem alle Nationer og Folkeslag, civiliserede saavelsom vilde.

I de nordamerikanske Forenede Stater traadte Følgerne først frem for Dagen, og længe før Loven om Indskrænkning i Brug af Sølv kom i fuld Virksomhed, saae Enhver til at skille sig ved Sølvmynterne og prakke dem paa Andre, og den første Dag, da lovlig Indvending

kunde gjøres mod at antage dem i Betaling, blev saadan Indvending gjordt over det Hele; Dag for Dag blev den circulerende Pengemængde mere og mere indskrænket, det blev stedse mere og mere vanskeligt at faa ordnet Gjældsforpligtelser og forskaffe Penge til Afbetalinger.

Naar man med Hensyn til de økonomiske Forholde vil kaste et Tankeblik henover det hele menneskelige Samfund, saa ser det først ud, som om dette Samfund kunde inddeles i:

1) enkelte rige Individer med opdyngede Masser af Penge og Pengeværdier, Millionærer i Lstr. og Dollars.

2) større Antal med betydelig Pengemagt, men dog under visse Grændser, som f. Ex. Millionærer i fr. etc.

3) endnu større Antal uden tilsvarende Magt i Pengecapital, men med stor Arbeidskraft og Virksomhedsevne, saa at de foruden deres egne Pengemidler ogsaa kunde bruge fremmede Penge til Production, Industri, Handel etc. paa saadan Maade, at de baade kunde skaffe Eieren fuld Godtgjørelse for Benyttelsen af Pengene samt regelmæssige Tilbagebetalinger, og selv trives godt derved;

4) og endvidere den mest talrige Klasse, som alene har Arbeide, legemligt eller aandeligt, eller begge blandede til sit Underholdningsmiddel;

5) og endeligen den tilsyneladende altfor store Klasse af de Fattige og Hjælpeløse;

men ved at se nøiere efter paa saadan Inddeling, saa opløser den sig i aldeles uendelige Nuancer, ligesaa talrige som hele Befolkningen.

Ligesaa uendelig er Forskjellen i Menneskeheden med Hensyn saavel til Forstands-Kræfter og Tænkeevner som med Hensyn til Villie og Hensigter, Principer og Motiver for Menneskenes Handlinger. Kuns forholdsvis enkelte Faa have ved god Opdragelse fra Ungdommen af havt Anledning til at blive bekjendt med Resultaterne af den menneskelige Forstands tidligere Virken, saa at de igjen kunne fortsætte dette Arbeide og bygge videre, men det allerstørste Antal har fra Ungdommen af ikke faaet andet end høist indskrænket Uddannelse i Retning af de formodede særskilte Fordringer, som deres videre Liv og dets Arbeider vilde kræve, og underfuld er Individualitetens uendelige Forskjellighed af naturlige Anlæg og Gaver i Forstand, Sind og Aand. Nogle modtage og antage den naaderige Gave af Tro og Sandhed, hvorved de lære retteligen at skjelne mellem virkelig og indbildt Lykke; med sand alvorlig Stræben ville de forsøge at lære at kjende og forstaa hvad der i Virkelighed maa være Guds Villie, og handle saa derefter i fuld Overbevisning om, at deres eget virkelige velforstaaede Bedste kuns paa denne Maade kan fremmes, og at i ethvert Tilfælde den største almindelige Nyttighed ogsaa vil vise sig i Længden at stemme bedst overens med deres egne specielle Interesser.

Andre ville lide under Mangelen paa saadanne Troens og Sandhedens Naadegaver; de ville maaske spørge: „Hvad er Sandhed?“ — maaske ikke — men sikkert nok er det, at uden Tro ville de ikke kunne faa noget tilfredsstillende Svar, eller faa at vide, hvad der er Sandhed og vedvarende Virkelighed, og hvad kuns er forbigaaende Indbildning; de ville saaledes misforstaa deres egentligen virkelige sande Bedste, og fortabe sig selv i misforstaaet Egenkjærlighed, Gjerrighed, Ærekjærhed etc. etc.

Da Samfundet nu engang ikke er anderledes sammensat, saa er det meget vanskeligt, eller maaske rettere aldeles umuligt at beregne, og, da desuden de menneskelige Forstandsevner ere saa snævert begrændsede, at endog de i saa Henseende mest begavede Individer maa erklære, at de Intet forstaa — saa er det ikke at undres over, at Begreber og Meninger stedse afvige fra hinanden og ere vanskelige at bringe til Enighed, og at det ofte viser sig, at den Definition af „den offentlige Mening“ er noksaa betegnende, som gjør den til „en almindeligen udbredt feilagtig Anskuelse.“

Errare humanum est; med de bedste Hensigter kan Fornuften tage Feil, og Følgerne af vore Handlinger blive noget ganske Andet, end vi havde ventet os, men tilsidst bliver nok alt i Orden; med feilagtige Hensigter kunne Handlingernes nærmeste Resultater forekomme os noksaa heldigen opnaaede, men tilsidst vil der nok vise sig ganske uventede Eftervirkninger, og saaledes giver Menneskehedens Historie uafladeligen Anledning til at erindre, at „de vide ikke, hvad de gjøre.“

Ved al denne uendelige Forskjellighed i Menneskelivets ydre og indre Omstændigheder kunne Begreber og Meninger kuns have en yderst langsom Væxt, som Historiens Blade ogsaa vise; men de vise ogsaa, at kuns Spirer af Tro og Sandhed vil trives i Længden og vedblive at udvikle sig til Fuldkommenhed, medens al anden Sæd snart vil modnes til sin Undergang, og da blive nyttig og benyttet som Gjødning og fremdrivende Kraft for den gode Sæd. Ligesom vi nu klarligen kunne se vitterlige Feiltagelser ved mange af Fortidens som rigtige anerkjendte Ideer og Meninger, saa kunne vi deraf slutte, og være fast overbeviste om, at Samfundet i kommende Perioder vil finde mange Anledninger til at fælde lignende Fordømmelser over mange af de nufortiden fremherskende Ideer og Meninger.

Ved at fundere nærmere over de øconomisk-sociale Forholde i de Forenede Stater efter 1872 fremstillede sig forangaaende almindelige Bemærkninger om Samfundsforholdene og i Følge dermed komme nogle videre almindelige Bemærkninger angaaende Pengevæsenet, specielt Bankvirksomheden: Pengehandelen. I den øconomiske og commercielle Verden har Bankforretningen: Pengehandelen udviklet sig som Mellemmand for Circulation og Benyttelse af Pengecapital; enhver særskilt saadan Forretning vil have sine Creditorer og sine Debitorer, og den hele Forretning underholdes væsentligen ved Forskjellen mellem hvad der betales til Credito-

rerne for Bruget af deres Penge, og hvad der tages eller faaes af Debitorerne for accurat den samme Ting, og ved Godtgjørelse for det Arbeide, som udføres af Bankforretningen, og saaledes bespares for dens Kunder eller disse fritages for. Selvfølgeligen ville Debitorerne have at betale mere for Benyttelsen af Penge gjennem en Bank, end hvad samme Bank paa samme Tid betaler sine Creditorer, og det kunde derfor næsten se ud som muligt, at hele dette Mellemmandsvæsen maa gjøre Benyttelsen af Penge dyrere, end ellers vilde blive Tilfældet, naar ikke saadan Mellemkomst fandt Sted, og man var blevet vel kvit al saadan Intervention; men Bankvæsenet i Almindelighed og taget som et Helt medfører saa mange Fordele for Circulation af Blodet gjennem Samfundets hele Legeme, at naar denne Regning skulde salderes, saa er der ingen Tvivl om, at Balancen bliver et Overskud af Nytte.

For god Tilstand, Trivsel og Udvikling i Bankvæsenet er intet og kan der ikke være noget andet Moment af saadan afgjørende Vigtighed som Velstand, Trivsel og Fremgang hos dets Debitorer.

Under Tingenes regelmæssige Løb ved mærkelig eller ubemærkelig Nedgang i Penges Værdi, ved almindeligt Velbefindende, vil den store Armee af flittige, forstandige haardtarbeidende Mænd, som udføre Samfundets øconomiske Arbeider, ogsaa høste tilfredsstillende Udbytte og Løn for dette deres Arbeide, og eftersom Alderen tiltager og Arbeidskraften aftager, vil den største Mængde af dem finde sig forvandlede til Creditorer i de samme Banker, hvor de som Debitorer engang søgte og fandt den manglende fornødne Pengeunderstøttelse til at begynde sine Forretninger; saadan Forvandling foregaar uafladeligen, og der er altid Aabninger nok for nye Invasioner i alle Arbeidets Brancher.

Naar Tilfældet er det modsatte, naar Tingenes regelmæssige Løb hindres eller afbrydes ved et eller andet Misbrug af Magt, da vil Usikkerhed og Frygt for tilkommende Onder sprede sig over Sindene, de som besidde eller bestyre Penge blive ængstelige og mistænksomme, forsøge at trække tilbage Capitaler fra nyttig Circulation til unyttig Uvirksomhed; Vanskeligheder, Forstyrrelser, Indskrænkelser ville tiltage og Stagnation vil sprede sig som en tyk Taage i alle Retninger; Penge og Penge alene ville blive betragtede som de eneste virkelige Værdier, alle andre i Virkelighed reelle Værdier ville blive kuns nominelle; de ville synke i Pengeværdi eller blive værdiløse; Anledninger til Misbrug af Pengemagten ville blive mange og lette og livligen udnyttede til det mest mulige Udbytte for Banker og andre Pengeforretninger; Mængder af stræbsomme, forstandige haardtarbeidende Mænd ville finde sig berøvet Frugten af deres Anstrængelser og deres Livs Arbeide, og falde som Offer for den misbrugte Pengemagt, men med logisk Nødvendighed vil Udviklingen ikke standse dermed. Ved de mange Standsninger og tvungne Realisationer ville Debitorernes Eiendomme og deres andre Gjenstande blive saa stærkt forringede i Pengeværdi, at der vil fremkomme svære

Underbalancer ved Boernes Opgjør, og Creditorerne saaledes ogsaa lide følelige Tab; der skal ofte meget lidet til, ja saagar kuns et lidet Tegn paa usædvanlig Forsigtighed kan gjerne tilføie en Bankforretnings Credit et lidet Stød, som da strax kan udspredes i vide Kredse, og eftersom da Forholdene saaledes udvikle sig videre, vil Nemisis nok finde ud dem, der have uforstandigen misbrugt Pengemagten og expedere dem til Fortsættelse af deres egne forangaaende Offres Skjæbner.

Denne Digression til og om Bankvæsenet er en Tankeforbindelse med hvad der nu om Dagen læses i Avisberetningerne om hvad der fortiden foregaar i de Forenede Stater, specielt hvad der staar i „Hamburger Börsenhalle“ 11/3 om „the funding in U. S. — og „New-York Marketh for fonds & effects“ 25de Febr., ved hvis Læsning Tanken ogsaa selvfølgeligen søger tilbage til dermed sammenhængende tidligere Momenter: den oftere fremtraadte Modstand og gjentagne Anvendelse af Præsidentens Veto, adskillige administrative Forholdsregler især da den høist mærkværdige Overenskomst med de forenede Banker, som blev meddelt i Economist 30/11 78; den nuværende formelige Strike af de forenede Banker og adskilligt Andet, som i samme Retninger har fundet Sted; alle disse Momenter af Forsinkelse og Modstand mod Benyttelse af Sølv som Pengemetal have imidlertid været og ere fremdeles aldeles uundværlige at faa frem i det klare Dagslys, for at faa dem rigtigen beseede og expederede, saa at man kan komme forbi dem og andre mulige Vanskeligheder, og blive dem fuldstændigen kvit engang for alle, saa at de $\frac{\text{og}}{\text{eller}}$ andre lignende tendenziøse Indvendinger i rette *Tid* kunne blive gjordt ganske uskadelige og tabe enhver Evne til atter senere hen at virke forstyrrende under indtrædende Fremskridt af almindelig Velstand og Velbefindende, medens de nu i høieste Grad have bidraget til at klarne Ideerne og at fremme sand Oplysning af den offentlige Mening, og saaledes have alle saadanne Momenter en uvurderlig negativ Fortjeneste just i deres Feiltagelser og urigtige Tendenzer. Jeg erindrer, at have seet det udtalt af en berømt, meget lærd, endnu levende Autoritet, at Virkningerne af den ovennævnte mærkværdige Overenskomst, ved hvilken alene Guld blev behandlet som Penge, Sølv derimod kun som Vare, for hvilken særskilte Deposito-Certificater kunde udstedes, vilde blive, at Guldet vilde blive tvunget ud i Circulationen, og Sølvet derimod ind i saadanne særskilte Deposito-Kasser og dets Benyttelse forøvrigt indskrænket til smaa Betalinger, eller at det med andre Ord skulde reduceres fra almindelig brugbar Mynt til Smaapenges Stilling.

Det mest besynderlige Punkt ved saadan Overenskomst, som er saa aldeles Stik imod den da gjældende Lovgivnings Formaal og Hensigter, ligger ikke deri, at vedkommende Embedsmænd kunne have private individuelle afvigende Meninger, men deri, at de ikke respectere Lovens Tanke, men arbeide mod sammes Virkeliggjørelse, at de virke-

ligen baade have havt og fremdeles kunne finde ud Anledninger til at gjøre virksom Modstand mod Lovens Gjennemførelse, til at modarbeide baade Loven og dens Hensigt; hvis saadan Fremgangsmaade blev praktiseret i al Stilhed under tilsyneladende Respect for Loven, saa vilde dette jo ikke kunde karakteriseres paa mere end den ene Maade ved det stygge Ord „Forræderi" — men, da disse Ting have været udførte ganske aabenlyst og uden noget Dølgsmaal, saa er det aldeles ubegribeligt, at Forbindelsen mellem saadanne Embedsmænd og deres Embeder har kunnet blive holdt vedlige saa længe, som dette virkeligen har fundet Sted, og at de ikke for længe siden have faaet Frihed til at arbeide for deres egne private Meninger og Interesser uden at blive generede deri ved kjedelige Embedspligter.

Da Indskrænkningen i Benyttelse af Sølv som Pengemetal og almindelig Værdimaaler var vel begyndt at virke i de Forenede Stater i 1873, er det ganske klart, at Penge-Aristokratiet strax maatte komme underveir med, at den virkelige Værdi af dets Pengemagt blev betydeligen forøget, om end ikke saadan Hensigt kan antages at have medvirket til Gjennemførelsen af Revolutionen; mere indtrængende Andragender om midlertig Benyttelse af Capital saavel ved nye Laan som ved Fornyelse af ældre, stigende Fordringer paa høiere Rentefod og Disconto, alleslags Knuder og Vanskeligheder saavel ved Tilstaaelsen af ny Credit som ved Fornyelsen af ældre Forpligtelser eller Credit, eftersom det gik mere og mere tydeligen op for den almindelige Bevidsthed, hvorledes pengetrængende Folks Eiendomme og Handelsgjenstande Dag for Dag gik nedover i Pengeværdi og saaledes afgav mindre og mindre Pengesikkerhed.

Ved den fortsatte Stigning i Pengenes virkelige Værdi imod alle andre Værdier bliver det en Selvfølge, at naar Creditor efter nogle Maaneders Forløb faar sig tilbagebetalt eller udbetalt et nominelt Beløb, saa modtager han da deri en i Mellemtiden saa meget forøget større virkelig Værdi, at denne Forøgelse i mange Tilfælder kan beløbe sig til meget mere end den ellers tidligere sædvanlige Rentegodtgjørelse, og ovenikjøbet nyder han den opskruede Rentegodtgjørelse, og saaledes høster han af sine Penge flere Gange saa mange Fold, som hvad tidligere har været anseet for rimelig god Fordel.

De mindre Pengemagter, som ikke raade over Stormagternes Millioner, tælle mellem sig altid en stor Mængde Individer med store Arbeidskræfter og stærk Trang og Lyst til Virksomhed, og som derfor med utrættelig Energi drive paa sine Forretninger, hvorved de da have Anledning til at anvende ikke alene deres egne Pengemidler men ogsaa store Beløb, som ere i Hænderne paa Folk, der selv enten ikke kunne eller ikke gide anstrænge sig og bruge sine Penge selv i almennyttig Virksomhed. — Denne rige Klasse var ikke og kunde ikke blive alvorligen berørt af Conjuncturerne, men den var ubekjendt og uvant med

saadanne Vanskeligheder og Omsvøb, Presning og Prelleri ved de stigende Fordringer paa høiere Rentefod og Disconto, og følte sig saameget mere ærgerligen skarpt og ubehageligen berørt derved, foretrak derfor ofte hellere at tage et Tab engang for alle fremfor at blive længere trykket af de daglige kjedelige Ubehageligheder ved Mangel paa Driftscapital, realiserede derfor af Eiendomme, Varer, Værdipapirer eller hvad ellers beleiligt, naturligvis til stedse lavere Priser, og de kunde da paa denne Maade ogsaa naa det Formaal at greie sig selv ud af ubehagelige Forpligtelser — men just ved saadanne i mange Tilfælder aldeles ikke nødvendige Operationer aabnede de Veien til Tilbagegang, Ruin og Ødelæggelse for den store Mængde af Seilere med mindre Pengeballast paa det commercielle Hav.

Den tredie Klasse var ikke udrustet eller forberedt paa at kunne bære store Tab, men havde bona fide indgaaet Forpligtelser under ganske forskjellige Omstændigheder og Udsigter, da al Historie havde lært, at Værdien af Penge stedse havde havt en nedadgaaende Tendens, og de senere Aars Erfaring havde stærkt bekræftet dette Historiens Vidnesbyrd, saa at man i den sædvanlige Rente for Benyttelsen af Penge maatte anse indbefattet ogsaa Æquivalent for den Forringelse i virkelig Værdi af det nominelle Beløb, som i Mellemtiden antoges at finde Sted; nu blev man ved den upaaregnede Omvæltning tvunget til at gaa ind paa de opskruede Rentefordringer og forpligtet til at tilbagebetale betydeligen høiere virkelige Værdier end hvad man havde modtaget; Eiendomme, Varer, Producter, alleslags Handelsgjenstande gik dagligen nedover i Pengeværdi, Crediten forsvandt, Forretningerne ophørte — og den eneste mulige Ende paa saadanne Forholde blev Concursen.

Den store egentlige Arbeidsklasse, der havde trivets godt og vel i Forbindelse med forannævnte Klassers Virksomheder og været holdt i Beskjæftigelse ved dem, maatte snart erfare, at den tredie Klasse ikke længere kunde skaffe mere Arbeide, og at saadant heller ikke var at erholde hos den anden Klasse uden mange Indskrænkninger og i formindsket Omfang; store Mængder maatte saaledes komme til at mangle Arbeide og Brød, og falde over i de Fattiges og Hjælpeløses Mangfoldighed.

Saaledes forholder det sig med Aarsagen, og saaledes maatte det gaa til i Amerika efter 1873 med Hensyn til de øconomiske Virkninger, og disse øconomiske Virkninger have igjen sine Eftervirkninger; i deres Tørn virke de igjen videre som nye Aarsager i sociale og politiske Forholde, hvor mangen en bitter Frugt har groet og modnet, som Samfundet ikke vilde have seet, dersom ikke Revolutionen i Pengevæsenet havde avlet og forberedet Frøet til saadanne Planter.

Det er fyldestgjørende forklaret og bekjendt, at de, som fremkom med og gjennemførte Loven af 1ste April 1873, ikke havde nogen anden Gjenstand isigte, end at beskytte mod unødvendig Uleilighed ved Beta-

linger af store Beløb i Sølv, naar den samme Ting kunde gjøres paa en anden for alle Vedkommende mere beqvem Maade; men, da det saaledes ogsaa vilde blive gjordt paa saadan anden mere beqvem Maade, saa vilde dette blive af sig selv den almindelige selvfølgelige Forretningsmaade og Loven saaledes blive aldeles overflødig og ørkesløs og behøvedes ikke; for udstuderede ligefremme Chikanerier kan ingen Lov staa sig; Hensigtens Kugler ville trænge igjennem Lovens Pantserplader eller finde sit Maal og Mærke imellem dem; dersom Pladerne gjøres tykkere, saa vil Artilleriet nok finde paa stærkere Krudt og haardere Kugler — og i saa Maade vil Loven blive unyttig; i Tilfælde af ufrivillig Nødvendighed for den ene Part, som ogsaa gjerne vilde være den svagere, ikke at kunne imødekomme Krav af uvæsentlige Beqvemmelighedshensyn hos den anden Part vil det være uretfærdigen at stille i Veien en Væg af urokkelig Lov; for de heldigst stillede 10,000 Skyld og dog kuns til uvæsentlig Beleilighed for dem og uden nogensomhelst egentlig reel Betydning at sprede hver Dag og hver Time paa Dagen Mangel, Savn og Lidelser gjennem de mange Millioner mindre heldigen stillede Medmenneskers hele Liv — det var visselig ikke Hensigten med Loven, men saaledes maatte de ligefremme logiske uundgaaelige Følger blive.

Der er et særskilt Moment, hvorved Stigning og Synkning i Pengenes virkelige Værdi har en meget stærk Indvirkning paa alle Forholde, og især paa Livsbetingelserne for den store Masse af Befolkningen de mange lavest stillede Millioner i Nationer med stærk indirecte Beskatning, det er den offentlige Gjæld, Statsgjælden; i de Forenede Stater skulde man vente at der enda mere omhyggeligt end i nogetsomhelst andet Land vilde blive sørget for at undgaa enhver Forholdsregel eller Foranstaltning, som kunde forøge denne Byrde. Størrelsen af Rentefod, Skatter, Told og alle andre Betingelser, som staa i Forbindelse med Statsgjælden, Altsammen dette har kuns lidet i Virkeligheden at betyde i Sammenligning med den aldeles uberegnelige forøgede Vægt som lægges paa Statsgjælden ved Stigning i Pengenes virkelige Værdi.

For Rets og Retfærdigheds og Redeligheds Skyld vilde det være ligefrem at fordømme, hvis man ved Lovgivning vilde indføre Forholdsregler eller iværksætte nogensomhelst anden offentlig Foranstaltning, som havde til Hensigt eller maatte lede til at forringe den virkelige Værdi af Statens Kreditorers Pengefordringer — men ligesaa forsigtig, ja endnu mere omhyggelig skulde man vente at enhver Ting blev undgaaet, som havde til Hensigt eller maatte kunne lede til Stigning i Pengeværdien — ikke desto mindre er der det høist besynderlige næsten absurde utrolige Factum, at i de Forenede Staters demokratiske Republik har Penge-Aristokratiet kunnet pumpe og presse ud af Pengedemokratiet enorme aldeles uberettigede Fordele ved legale Indskrænkninger i Benyttelsen af Sølv som Pengemetal og almindelig Værdimaaler.

Det er tilstrækkeligen bevist og bekræftet ved senere Erklæringer, om hvis Oprigtighed der ikke kan være nogen Grund til at tvivle, at de, som foreslog den legale Revolution i Pengevæsenet i de Forenede Stater i 1873, ikke selv havde noget Begreb om tilkommende Virkninger af denne Foranstaltning; og efter al Sandsynlighed var der ellers ikke heller nogen Anden, som saa klarere ind i Sagens Fremtid, og aldeles sikkert maa det vel kunne antages, at der i denne store Nations Organisme i det Hele taget ikke kunde være nogen saadan bevidst tydelig Ide forbundet med denne lille fordringsløse Lov. Da de virkelige Følger begyndte at skinne frem studsede baade Lovens Fædre og alle Andre, og da uventede Ødelæggelser med bydende Nødvendighed tvang Folk til at tænke over Aarsager og Botemidler, saa maatte Himmel og Jord sættes i Bevægelse for at faa det skjæbnesvangre Arbeide gjordt om igjen — men da var det hellere sent, og for mange angrebne Interesser kun altfor sent. Kuns forholdsvis ganske faa intelligente Mænd formaaede enda at sætte sig rigtig ind i Sagen, og faa det rette Syn paa Sammenhængen; for den store Mangfoldighed saavel af Lærde som af Ulærde laa Tingene altfor nær for deres Øine, saa at de ikke kunde skjelne Trækkene nøie, og stirrede de henover den foreliggende virkelige Sammenhæng for at udforske Atmosfæren, speide efter Aarsagerne og finde ud Hjælpemidler; de Lærde med deres Briller, Kikkerter og andre Instrumenter fra Tankens og Forstandens Magazin opdagede Aarsagerne i Overproduction, Overconsumtion og lignende fantastiske Regioner, forvirrede sig selv og forvirrede sine Tilhørere; for den Ulærde var det Hele fuldkommen Confusion, en ganske uløselig Gaade.

Af de Faa, der kunde se klart i Sagen, havde Nogle ogsaa aabent Øie for den evige Sandhed, og vilde derfor ogsaa villigen anstrænge sig med at anvende deres Forstandskræfter og Aandsgaver til Fremme af Sandhed og Velvillie mellem de enkelte Mennesker og mellem Nationerne uden deri at lade sig forstyrre eller afholde derfra ved andre Hensyn; Andre vilde stole ganske paa den menneskelige Forstand og anse dens Lys fuldkommen tilstrækkelig til at forstaa og bestyre alle menneskelige Anliggender, de vilde klart kunne se baade Aarsagen og dens Virkninger og Sammenhængen derimellem — men de ville være saa forudoptagen med Speculationer over hvorledes de skulde kunne bringe ind i Sikkerhed for dem selv den størst mulige Høst af Forstyrrelsen i alle Forholde, at de ville blive blinde for deres eget sande Bedste; Sind og Tanke vil fortabe sig i alleslags Adspredelser.

En stor Nation, og i en saadan ledende Stilling mellem Nationerne som den nordamerikanske, kan ikke undergaa ødelæggende Forstyrrelser uden meget alvorlige Følger deraf ogsaa for andre Nationer; lad være, at America altid vil have store Masser af overflødige Producter, deres Mængde vil dog altid blive meget betydeligere under Velstand og Fremgang end under øconomiske og sociale Vanskeligheder og Ugreier; og

overflødige Producter fra andre Lande ville finde ganske forskjellig Modtagelse i America, naar Alting trives godt og gaar fremad, end under almindelig Indskrænkning og Mangel; meget og mange Ting, som under heldige Forholde søges livligen og gjerne kjøbes, vil aldeles ikke blive spurgt efter og ganske udelukkede fra den internationale Omsætning, naar Omstændighederne forme sig saaledes, at Begreberne om hvad der kunde være noksaa behageligt, nyttigt og tildels endog nødvendigt maa aldeles sættes tilside og ombyttes med de strengeste Definitioner af det Uundværlige.

I Tydskland har samme egentlige Hovedaarsag virket i lignende Retninger, og dens Indflydelse har trængt igjennem overalt og i alle Forholde; men Revolutionen i sig selv er kuns paabegyndt der; Demonetisationen af Sølv har kuns for en Del virkeligen fundet Sted, den er ikke afsluttet, og saaledes er heller ikke endnu vist hvad den gjennemført vil virke; den er standset ved Vanskeligheder, som ligge i Sagen selv, og sandsynligvis ogsaa forsinket ved advarende Skygger, som tilkommende ulykkelige Eftervirkninger fra den mørke Fremtid kaste foran sig.

Aldeles i Overensstemmelse med Cobdenclubbens Mænd synes de ledende Kræfter i den tydske Organisme ikke at bemærke eller dog ikke rigtigen at bedømme den nærmeste virkelige Hovedaarsag, fra hvilken den nærværende almindelige utilfredsstillende Stilling af de menneskelige øconomisk-sociale Forholde har sin Oprindelse; men fra dette fælleds Mødepunct tage de hver sin Cours i aldeles modsatte Retninger, ligesom engang Abraham og Loth; Cobdenmændene søge det engelske Arkanum alene i Frihandel, hvorimod den ledende germaniske Villie søger Kur for Ondet i det gamle ærværdige Protektionssystem og i andre Curiositeter fra Middelalderen; de ville naturligvis allesammen komme til at lede forgjæves, da de tabte Goder og ønskelige Ting ikke ligge skjult der, hvor der søges.

I det gamle Tydskland har Pengearistokratiet havt mere Tid og bedre Leilighed til at hæve sig, og derved ogsaa havt mindre Modstand at overvinde, end hvad der kunde være Tilfældet i det unge demokratiske America; semitiske og antisemitiske Jøder udnytte enhver Anledning til at faa Værdien af deres Guld i Veiret; lærde Professorer i Mathematik og Statsøconomi kunne regne ud paa Fingrene for dem selv, at deres aarlige Gager ere saa meget bedre jo høiere den virkelige Værdi af Penge kan skrues op, og de anstrænge sig med endeløse Deductioner og Demonstrationer for at bevise, at sort er hvidt; de forstyrrede lidende Millioner blive ganske forvirrede, tusinder og hundreder af tusinder sige Farvel til Aristokrater, Jøder og Professorer, og vandre ud til fremmede Lande, medens Millioner, som mangle Reisepenge eller holdes tilbage ved andre særegne Aarsager, stræbe at faa sammen de nødvendige Midler til Udvandring, og mange ellers intelligente Mænd fortabe sig i frugtesløse social-politiske Speculationer eller i fordømmel-

sesværdige forbryderske Ideer om voldsomme, oprørske, forræderiske Foranstaltninger.

Selvfølgeligen maa det være enhver fordomsfri Tænkers alvorligste Ønske, at Sandheden kunde trænge igjennem uden altfor voldsomme Omvæltninger og Lidelser; imidlertid vise Historie og Erfaring tydeligen nok, at Sygdom og Lidelser ere nødvendige Midler til Gjenoprettelse af Helbred, og en Gjennemgaaelse af de tydske Stillinger og Forholde maa ende i det Spørgsmaal, om ikke de tydske social-øconomiske Læger kunne finde ud Sygdommens virkelige Beskaffenhed og foreskrive hensigtsmæssige Lægemidler til at bringe tilveie den regelmæssige naturlige Circulation af Blodet, som nu drives altfor stærkt til Hoved og Hjerte, hvor det opsamles og tilbageholdes i altfor store Mængder, medens de ydre og de nedre Lemmer blive næsten blodløse og saaledes ganske afkræftede; om de hverken kunne eller ville bemærke, at det er formelig Revolution saavel mod Historiens Gang som mod guddommelige Befalinger at indskrænke Benyttelsen af Sølv som Pengemetal, og at simpel Klogskab og Beregning maa foretrække at lade det skjæbnesvangre legalt revolutionære Skridt blive taget tilbage igjen ved legale Midler og paa legal Maade hellere end at fremture paa den farlige Vei til voldsom Contrarevolution med sine frygtelige Episoder af Krigen mellem Fattig og Rig.

I „Børsenhalle“ af 27de April staar en Skrivelse fra Sydtydskland angaaende Børsernes Tilstand, hvori der yttres: „Overhovedet viser sig det Betænkelige ved Pengemarkedets og Effektmarkedets nærværende Tilstand i sammes Adskillelse fra Folkets Næringsvirksomhed, som dog skulde være det egentlige Grundlag. I de tydske Næringsveie er det kuns med stor Møie og Vanskelighed at Forretningerne kunne holdes vedlige, og mange Klasser af det arbeidende Folk føre en kummerlig Tilværelse, medens Fonds- og Effectklasserne svælge i Sus og Brus.

I den latinske Convention har naturligvis Frankrige havt Ledelsen, og under vanskelige Omstændigheder og fatale Indflydelser fra America og Tydskland have de ledende franske Kræfter vidst at stelle sig mærkværdigen godt og heldigt, holdt Sølvet vedlige i jævnt stadigt Brug og derved holdt Landet frit for uberegnelige Ulykker; men Forholdene udvikle sig hellere stærkt imod dem og mod alle deres Anstrængelser; Beholdningen af Metal-Mynt og Pengemetaller i den franske Bank, som ultimo 1876 bestod i Guld frcs. (1.268.500.000) og Sølv (638.600.000)

var den 2den December 1880 . . .	— -	538.693.000	- —	1.229.119.000
og nu efter seneste Opgave af 24de Februar 1881 . . .	— -	548.879.000	- —	1.215.926.000;

de have havt at kappes med Tydskland efter Guld overalt, hvor man kunde tænke at faa fat paa noget deraf til billigste Pris eller efter det

mindst ufordelagtige Forhold imod Sølv, og alle deres Bestræbelser i senere Tid for at styrke Bankens Stilling med Hensyn til Guldbeholdningen ved atter at bringe Noter paa 50 fr. og 100 fr. ud i Circulationen og ved alle deres øvrige Foranstaltninger til samme Formaal, Altsammen har ikke medført nogen videre fremtrædende Forbedring, hvilket sees af ovenstaaende Talstørrelser; imidlertid maa dog nævnte Foranstaltninger antages for i al Sandsynlighed alligevel at have medført den uvurdeligen nyttige Virkning at modarbeide det bedrøvelige Fremskridt af en Udvikling af Tingene, som uden saadan Modstand kunde og sikkerligen ogsaa vilde været indtraadt, og nu have udvist aldeles forskjellige Talstørrelser i de franske Bankopgjør.

Den franske Statsgjæld er vistnok meget betydelig, men kan dog i det Hele taget ansees ganske som en indenlandsk Affaire; selvfølgeligen maa der være mange franske Statspapirer paa fremmede Hænder, men en langt overveiende Mængde af fremmede Statspapirer ere paa franske Hænder; i Særdeleshed ved senere Laan har man arrangeret Alting i Retning af almindelig Deltagelse ogsaa fra de lavere Folkeklassers Side, og er denne Plan blevet gjennemført med fuldstændigt Held, saa at Deltagelsen har været ganske almindelig, og den store Mængde af dem, som have Stemmeret i offentlig politisk Retning, udgjøre saaledes ogsaa det største Antal af dem, som ere i Besiddelse af franske Statspapirer, hvis Representanter i Landets Lovgivning og Bestyrelse ville have lidt vanskeligt for at komme til en klar objectiv Oversigt over Tingene; ellers vilde det være meget vanskeligt at begribe, hvorfor gode Leiligheder til at omordne Gjælden til lavere Rentefod ikke ere blevne benyttede, og hvorfor der under de heftige og lidenskabelige Stridigheder mellem de forskjellige politiske Partier ikke lægges mere Vægt paa de øconomiske Spørgsmaal, og da i Særdeleshed Renteconversionen; det har virkeligen Udseende af, at alle disse forskjellige politiske Partier: Moderate, Opportunister, Radicale, Intransigente, Communister, Orleanister, Royalister, Bonapartister og hvilke flere andre Nuancer, der maatte existere, alle tilhobe synes de at være bange for de stemmeberettigede Vælgere og for at komme i Collision med dem under Forudsætning, at Vælgerne ikke vilde atter gjenvælge Representanter, der handlede efter eget bedste Skjøn og Sands for Ret og Retfærdighed, hvis Vælgernes Statspapirer derved kom til at tabe 1 à 2 pCt. pro anno; hvis dette virkeligen skulde forholde sig saaledes, saa kan man just ikke sige, at Representanterne fyldestgjøre de strængeste Fordringer til Almenaand og sand hensynsløs Interesse for det almindelige Bedste, men angaaende de stemmeberettigede Vælgeres moralsk-politiske Standpunkt kan man Intet slutte eller dømme førend samme har havt en virkelig paalidelig Anledning til at blive forsøgt og prøvet; der synes at være den bedste Anledning til at forsøge et Plebeiscit i denne Retning, og det politiske Parti, som først kan opdrive tilstrækkeligt moralskt Mod til at prøve Sagen,

vil sikkerligen kunne vinde betydeligt Forsprang for de andre Partier, naar Hindringerne først ere overvundne; imidlertid vil denne Post tilligemed paaløbende Gjengjældelses Renter komme til at staa til Debet for Pengearistokratiet i Conto-Courant med Pengedemokratiet, og maa afgjøres, naar Regningen engang skal afsluttes og Saldoen forfalder til Betaling; det er jo kuns en enkelt Post i et langt Regnskab og i og for sig selv ikke med saa imponerende Talstørrelser, som om det aldeles uberegnelige skulde føres ind paa samme Conto-Courant under Tittel af Demonetisation af Sølvet — men det er dog alligevel en ligefrem Uretfærdighed ikke at lette Byrderne for de indirecte beskattede Millioner, som ingen Statspapirer have, naar Omstændighederne af sig selv medføre fuld Anledning til saadan Lettelse.

Det synes at ligge saa nær for Tanken, og da især i Frankrige, at se tilbage paa Slutningen af det sidste Aarhundrede og dets sociale Historie med den store Revolution, sammes Aarsager i Misbrug af social Magt, dens forfærdelige Udskeielser med saamange ubeskrivelige Lidelser og dens endelige velgjørende Virkninger — og at stille sig det Spørgsmaal angaaende den nuværende Stilling, om der ogsaa nu skulde være eller hvilke de sociale Kræfter ere, som nu især misbruges, om den sociale Udvikling nu skrider frem i Overensstemmelse med Guds Befalinger til Menneskene eller i Modsætning dertil, om den økonomiske Pengerevolution nødvendigvis maa fuldstændigen gjennemgaaes med dens uundgaaelige Vildfarelser og deres uadskillelige nærmeste Konsekventser af Lidelser, Tab og Mangel for mange Millioner af Mennesker, medens dermed ikke tilsyneladende bevirkes noget modsvarende af varige Goder, men kuns forbigaaende indbildt Fordel for nogle Tusinder; om ikke de endelige velgjørende Virkninger, som utvivlsomt tilsidst ville komme ud af den nuværende mørke Tingenes Tilstand og sammes forangaaende Aarsager, kunde opnaaes ved en betimelig Contrarevolution eller Gjenoprettelsen af de tidligere historiske Forholde som ere blevne forstyrrede og afbrudte saa virkningsfuldt ved de stedfundne Indskrænkninger i Benyttelsen af Sølv som Pengemetal og almindelig Værdimaaler.

Med Hensyn til Demonetisation eller Remonetisation, fuldstændig Ophævelse, Indskrænkninger eller fri ubegrændset Brug af Sølv som Pengemetal kan der ikke være noget Spørgsmaal om, at de ledende franske Hensigter jo gaa i den alene rigtige Retning, hvilket de senere Aars Historie og det hele Stel i Frankrige hvad Pengevæsenet angaar noksom beviser, og dette synes da ogsaa videre at tyde hen paa, at de ledende franske intellectuelle Kræfter baade ere opmærksomme paa Tidernes Tegn og forstaa at vurdere og bedømme dem rigtigen; det Eneste, som saaledes synes at staa tilbage at ønske dem, maa derfor være, at der vil fremstaa Mænd med fuldt moralsk Mod og den Charakterfasthed, som alene kan overvinde alle Vanskeligheder, og at de maatte finde de nødvendige Midler og Maader til Gjennemførelsen af de fornødne For-

anstaltninger uden at lade sig forstyrres eller vildledes af uvæsentlige Bihensyn.

Belgien og Schweits staa i saa megen og saa nær Forbindelse med Frankrige i økonomisk og commerciel Henseende, at Stillingen og Udviklingen i Frankrige med Hensyn til Pengeværdi og Myntfod stedse vil have meget stor om ikke aldeles afgjørende Indflydelse i disse dets Nabolande, selv om ikke særskilte formelige Conventioner derom ere gjældende; saaledes som det fortiden ser ud, skulde man helst tro, at den fremherskende offentlige Mening hos disse oplyste demokratiske Nationer maa være vel forberedt til at optage og fremme videre enhver Foranstaltning, der kunde tjene til at komme tilbage til fremadskridende almindelig Velstand og det dertil uundværlige Fundament: Nedgang i Penges Værdi.

Italien med sin gamle Historie om Rom og det romerske Rige vil deri kunde læse, at i politisk Henseende kan nok en Nation med overlegne Kræfter af menneskelig Forstand og Villie undertrykke andre svagere Nationer, gjøre dem skatskyldige og afhængige, og medens den saaledes udtømmer andre Nationers Velstandskilder, kan den for en Tid nyde en forbigaaende Periode af Overmagt og tilsyneladende forøget Velstand — men ogsaa, at under saadan tilsyneladende meget tilfredsstillende Tingenes Overflade ligge skjulte Spirer til Tilbagegang og Fald, som stadigen udvikle sig, og at i social Henseende Misbrugen af samme Kræfter leder til Sammendyngning af Magten paa faa Hænder, medens Millionerne reduceres til Fattigdom og Mangel.

Italien har forhen engang i mørke Tider gjort meget for Oplysning og Civilisation for andre Nationer, og vil det derfor heller ikke være videre forunderligt, om intellectuelle Kræfter af denne begavede Nation komme til at bidrage i væsentlig Grad til den practiske Gjennemførelse af velvillige Hensigter mellem saavel de enkelte Mennesker som mellem Nationerne.

Grækenland er det Land, som sidst sluttede sig til den latinske Convention i 1875; under nuværende politiske Omstændigheder vil Nationen være saa forud optaget og beskjæftiget med Spørgsmaal af den mest presserende livsgjældende Beskaffenhed, at der neppe vil gives Leilighed til at tænke videre over nogen anden Gjenstand, men sikkerligen vil den skarpe græske Tanke letteligen komme til den Conclusion, at jævn almindelig Velstand og Hævelse af de lavere Klasser i Samfundet vil i Tidens Længde vise sig at være det mest patriotiske Arbeide og af uvurderlig Nytte for det hele Samfund, og at Intet er mere uundværligt derfor, end fri ubegrændset Brug af Sølv som Pengemetal og almindelig Værdimaaler.

De skandinaviske Lande staa i megen øconomisk, commerciel og social Forbindelse med Tydskland og blive paavirkede derfra, saa at Ideen om Tilraadeligheden eller Nødvendigheden af Overgang fra Sølv-

Myntfod til Guldfoden aldrig saa snart havde trængt igjennem den ledende offentlige Mening i Tydskland, førend den strax ogsaa blev optaget af disse mindre Nationer, og enhver af dem havde da saameget lettere Anledning ved det indskrænkede Omfang af deres hele Pengevæsen til strax at gjennemføre hele Overgangen eller Omvæltningen, som saaledes derfor ogsaa strax var fuldført og færdig.

I det rige demokratiske Danmark med alt dets Aristokrati af Fødsel, Jord og Penge synes Revolutionen at have været gjennemført med forholdsvis ikke betydelig synlig Skade for Production, Industri og Handel, men det maa dog have været en ganske selvfølgelig Sag, at Penge-Demokratiet maa have været trykket og klemt, at Stagnation og Tilbagegang maa have afbrudt Fremgangen, at de lavere Klasser maa dagligen have følt Virkningerne af den stegne og stedse stigende Værdi af Pengene, medens de høierestaaende Klasser nyde en ufortjent og uretfærdig pecuniær Fordel ved den forøgede reelle Værdi af saavel Statspapirer som private Tilgodehavender; det er ogsaa klart nok, at det politiske Demokrati, dersom det virkeligen har til Formaal at virke til Fremme af almindelig Velstand og Velbefindende, og ikke anstrænger sig alene for Ledernes personlige egoistiske Interesser, saa maa det se paa nævnte Sag igjen, og derefter handle i Retning af at gjøre det Hele om igjen; det er imidlertid ikke af videre stor Vigtighed, hverken for *Hovedspørgsmaalet* i sin Almindelighed og heller ikke engang for de specifik danske Interesser, hvorledes Tingene arrangeres og ledes hos en Nation af ikke større Dimensioner, da de store Nationers Foranstaltninger og Foretagender ville give Spørgsmaalet sin Løsning, og Conseqvenserne af saadan Løsning vil sprede sig over og gjennem det hele menneskelige Samfund. — I det rent demokratiske Norge synes det nu aldeles som en Gaade, at saadan Pengeomvæltning som Overgang fra Sølv til Guld kunde blive gjennemført og fuldført uden Forhindring og alvorlig Modstand; dette maa visseligen tilskrives Mangel paa rigtig Forstaaelse og paa betimelig Kritik og den samme Blindhed for Følgerne som viste sig i Nordamerica.

Medens Danmarks Statsgjæld er en indenlandsk Affaire, og følgeligen Stigning i Pengenes virkelige Værdi forsaavidt Statsgjælden angaar der vil gjøre den rige endnu rigere og den fattige endnu mere fattig, vil give til den ene danske Undersaat just accurat hvad den tager fra andre danske Undersaatter, og Samfundet som Helhed ikke just derved lider noget paaviseligt directe Tab, men alene taber ved Forskjellen mellem almindeligt Fremskridt og Tilbagegang — saa er derimod i Norge al tidligere Statsgjæld væsentligen om ikke udelukkende til udenlandske Creditorer uden den svageste Skygge af Ret eller Krav paa nogen Forøgelse af den reelle Værdi af Fordringernes nominelle Beløb, og da de offentlige Intrader vr[illegible] tilveie ved indirecte Beskatning, saa maa det store [illegible]cum ogsaa skaffe Midlerne til at

dække enhver Mangel eller Forskjel ved voxende virkelig Værdi af Penge og det til alle Statens Udgifter, forsaavidt da disse ikke i betimelig Tid blive reducerede i det rette Forhold; den rige Udlænding, som har norske Statspapirer, vil saaledes blive endnu rigere, den fattige Normand endnu fattigere, og det norske Samfund som en Helhed vil tabe ogsaa denne Forskjel, som da maa lægges sammen med de store Tal, som maa til for at betegne Forskjellen mellem Fremgangens Virksomhed og Tilbagegangens Stagnation, forsaavidt disse tilnærmelsesvis maatte kunne beregnes.

Dogmaet om det i statsøconomisk Henseende ligegyldige ved Tab og Gevinst indbyrdes mellem et Lands Undersaatter har været promulgeret fra Hovedqnarteret for Statsøconomi i Danmark, men det var maaske ikke afveien at tage det under fornyet Behandling; skulde det da blive bekræftet og bragt i almindelig Anvendelse i sine videre Conseqventser paa adskillige ikke usædvanlige Transactioner, der medfører lignende Virkninger, saa vilde der muligens blive Anledning til ganske curieuse Modifikationer i tilvante Ideer om Statens eller Samfundets Forhold til Bedrageri, Tyveri etc. etc.

Som særskilt uafhængig Nation er den norske kuns i sin Ungdom, og skriver sig fra Gjenopstandelsen 1814; den har senere havt at sørge for saavel Pengecirculationens Ordning og Midler som for næsten enhver offentlig Statsfornødenhed forøvrigt, i Særdeleshed for Veie og andre Communications- og Transport-Midler i dette occuperede, udstrakte og tyndt befolkede Land; den har gaaet fremad meget godt i enhver Henseende, især efter den afgjordte Nedgang i den virkelige Pengeværdi mod alle andre Værdier efter 1850, og den har aldrig forhen udviklet sig stærkere end i Aarene før 1873; betydelige offentlige Foretagender, Jernbaner etc. bleve planlagte, den private Virksomhed i Production, Industri, Handel og Skibsfart blev meget udvidet, og almindelig Velstand og Tilfredshed var fremherskende gjennem den hele Nation; Grundvolden for Fremgangen havde været sund og naturlig, og saaledes blev Fremskridt og Virksomhed da heller ikke videre alvorligen berørt af Pengeomvæltningen for det første — men, eftersom Tiden gik, Aar med Tilbagegang afløste hverandre det ene efter det andet uden Afbrydelse, den almindelige Stagnation i Verdenshandelen gjorde Skibsfarten ufordelagtig, saa ere Virkningerne af Stigningen i Pengenes Værdi blevne mere og mere tydelige.

I den norske sociale løbende Regning staar der en særskilt Post: „Forhøielse af Rentefoden fra 4 til 5 % og fra 5 til 6 % ved Lov af 1857; den egentlige Hensigt med denne Lov, og den sandsynlige Grund, hvorfor den kunde blive vedtaget af Storthinget, maa vel have været at faa forøgede Indtægter af Kapitaler, som tilhørte Kirken og velgjørende Institutioner, og hvis Loven og dens Virkninger kunde have været og havde været begrændset dertil, saa vilde derpaa ikke have været videre

at sige, omendskjøndt dette aldrig kunde blevet uden indirecte Indflydelse paa alle andre Pengeforholde — men da Loven var almindelig gjældende, saa forhøiede den pludseligen paa en Gang og med et Slag alle rentebærende Fordringer og enhver saadan Gjæld i samme Forhold som fra 4 til 5.

Omendskjøndt dette vistnok var en temmelig alvorlig Sag, saa har den dog alligevel aldeles ingen Ting at betyde mod Overgangen i 1873 fra Sølv- til Guld-Myntfod, hvis aldeles uberegnelige Eftervirkninger det vistnok vil blive en saare vanskelig Sag at greie.

Det lader til i Norge at andre Spørgsmaal lægge ganske Beslag paa den almindelige Opmærksomhed fortiden; men Aarsagen til den skarpe Behandling, som disse Spørgsmaal faar, kan traceres tilbage just til forannævnte Feiltagelser og deres nærmeste Virkninger; det er mest sandsynligt, at man ikke vil skjænke Pengevæsenet og dets nuværende Tilstandes Causal-Forbindelser videre Opmærksomhed førend Sølv-Spørgsmaalets videre Udvikling i Tydskland giver Anledning til at beskjæftige sig dermed igjen, og vil man vistnok nøie passe paa hvad der maatte foregaa i Tydskland i denne Retning.

Convention angaaende Guld-Myntfoden mellem Danmark, Sverige og Norge kan ikke blive tilsidesat af nogen af dem eller forandret uden fælleds Samtykke før 1884, forsaavidt foreløbig Erklæring desangaaende er afgivet 1883, og saaledes udkræves alle de contraherende Parters fælles Samtykke til nogen tidligere Foranstaltning; denne Omstændighed, at nemlig den politiske Kapital, som ligger i Sølvspørgsmaalet, ikke har været disponibel, og ikke kunde bringes i virkelig Circulation, giver en Forklaring om, hvorfor Myntfod-Spørgsmaalet hidtil kuns har vakt liden eller ingen videre offentlig Opmærksomhed, men nu maa snart den Tid komme, at Discussionen derom maa begynde, saa at sagkyndige Folk kunde blive foranledigede til at tænke alvorligen derover og danne sig selvstændige Meninger for at lede den offentlige Mening i det rette Spor; dette er en virkelig Nødvendighed, da Indflydelser fra Tydskland og af samme Stof, som i Tydskland ihærdigen virke for den misforstaaede Egoisme, ikke ville mangle, saa at det endog har været demonstreret af en meget høilærd Autoritet, at Guld-Myntfoden skulde være just til de arbeidende Klassers sande Bedste.

Sverige med sin større Befolkning er ogsaa i adskillige andre Henseender i en mere fremskreden Stilling end Nabolandene: i Industri, Bankvæsen, Creditsystem etc. etc., var derfor saaledes ogsaa mere udsat for Virkningerne af Penge-Revolutionen, og har havt mere at udstaa og lide derved. — De væsentligste Udførselsprodukter, Jern og Træ, have det store Fortrin fremfor mange andre Artikler af Naturens Frembringelser, at deres Tilveiebringelse eller Høstning ikke er begrændset til visse Aarstider eller væsentligen afhængig af Veirliget, men kan forøges eller formindskes eller ganske indstilles eftersom Menneskene finde for

godt. — Men dette Fortrin gaar fløiten, naar uventede Indskrænkninger i tilvant Credit og pludselige Paatryk fra Banker og andre Creditorer tvinge Debitorerne til at forøge Productionen, naar den hellere burde indskrænkes af Hensyn til Markedernes Tilstand, til at fortsætte og forøge Udskibningen til stedse mere ufordelagtige Priser, indtil Artiklerne blive værdiløse og Exporten meningsløs. — I saadant Train var den svenske Exportforretning paa god Vei til at komme, men det blev dog standset i 1879 ved en gjensidig Garantiforening mellem Exporteurer, hvilken havde de mest velgjørende Virkninger; ellers er det meget sandsynligt, at utidig Strenghed kunde have bevirket saa almindelig Ruin og Værdiforringelse, at man ingen Ende kunde have seet derpaa. — De intelligente Svensker ville forlængst have opdaget den nærmeste Hovedaarsag til senere Aars Magerhed, og de ville ogsaa vide hvorledes Tingen kan modarbeides og rettes paa, eftersom Tidsomstændighederne maatte give Anledning dertil.

Finlands naturlige Overflod paa Skove havde trukket til sig megen fremmed Capital og Speculation, og fra Torneå til Wyborg var Alt Liv og Virksomhed, men efterhaanden som Pengerevolutionen gjorde sine Virkninger gjældende saavel i de træconsumerende Lande, som ogsaa i de andre trælastproducerende Lande, saa stilnede Larmen af og det blev atter roligt i Finlands Skove.

Sandsynligvis vil ikke i noget andet Land den øconomiske Forandring være saa paafaldende som i Finland, naar man sammenligner 1872 med 1880; Hamburger Børsenhalle har nu i flere Aar regelmæssigen indeholdt Lister over Falliter i alle Klasser af det finlandske Samfund, hvilke Specificationer fremkalde mørke Betragtninger over den øconomisk-sociale Tilstand.

I denne Henseende kan det just ikke antages, at Overgangen i 1878 fra Sølv- til Guld-Myntfoden har havt nogen videre stor directe Indflydelse, men sikkerligen havde mere indirecte Indflydelse af den samme Aarsag fra og igjennem andre Nationer været saa meget mere virksom i Finland, og den nævnte Forandring kunde ikke virke i anden Retning, end at give til den, som har nok i Forveien, og tage fra den, som Intet synes at have.

I Holland bleve Pengemændene forskrækkede ved Nedgangen i Pengenes Værdi for 30 Aar tilbage; de vare da især bange for den voxende Overflod af Guld, og for da at beskytte Pengenes Værdi i Forhold til alle andre Værdier blev Sølv anseet som den mest paalidelige Maalestok; da nu i senere Aar Productionen af Guld efterhaanden har aftaget og synes at være i decideret Nedgang, medens i nogle Aar Sølv fremtraadte i uventede Mængder, blev det i Holland fundet nødvendigt ved en Lovbestemmelse at standse al Udprægning af Sølv for privat Regning, holde saadan Myntning aaben alene for offentlig Regning, og ved at

lade denne Anledning til Sølvmyntning ubenyttet har man da i Virkeligheden aldeles sluttet med Myntning af Sølvpenge.

Fra saadan Fremgangsmaade vil det maaske være tilladt at drage den Slutning, at Holland ved enhver Vending i Betingelserne og Omstændighederne stedse vil se efter og udfinde hvad der maatte være mest tjenligt, eller se saaledes ud, for at vedligeholde eller forhøie Pengenes Værdi, og at det Princip, som laa til Grund for Anvendelsen af det gamle Middel til at holde Specerier i Pris, ogsaa vil finde sin praktiske Anvendelse med Hensyn til Guld eller Sølv, om end paa en anden Maade, end den gamle Histories radicale Methode — men endog i dette rige Land, hvor saa enorm Pengemagt er dynget sammen paa forholdsvis faa Hænder, ville Befolkningens Millioner leve bedre og trives meget bedre ved synkende Pengeværdi end under det modsatte Tilfælde som nu fortiden, og omendskjøndt det efter bedste Autoritet er en meget vanskelig næsten umulig Sag at se eller tænke og føle klart gjennem Rigdommens Taage og Adspredelser, saa kan dog, efter samme Autoritet og i samme Forbindelse, Umuligheden selv ikke bestaa, men maa forsvinde for den guddommelige Villie, som i sin egen beleilige Tid nok vil finde ud og have i Beredskab tjenlige Redskaber og Midler for at udbrede dens Lys af Sandhed, Retfærdighed og Velvillie ogsaa gjennem selve hollandske Rigdommes Taager og Adspredelser.

Spanien i og for sig selv, i dets nuværende øconomiske, sociale, commercielle og politiske Stillinger og Forholde, vil neppe kunne have nogen videre stor Indflydelse paa den almindelige Udvikling af Civilisationen, og dets Indskrænkninger af 1878 i Brug af Sølv som Pengemetal, som i Isolation ikke vilde have nogen videre mærkelig almindelig virkende Effect, vil saaledes heller ikke have kunnet bidrage saa synderligt til at forøge Virkningerne af alle de andre Foranstaltninger i samme Retning hos andre Nationer; men enhver saadan Indvirkning, liden eller stor, har naturligvis været i samme almindelige moderne Retning af at forhøie Pengenes Værdi, og i de indre spanske sociale Forholde vil der ikke kunne modnes andet end bittre Frugter ved saadan Gjødning.

Naar man tager den spanske Nation som en Helhed, hvori ogsaa indbefattet dens Etablissementer udenfor Europa, saa bliver det af ulige langt større Betydning hvorledes denne stolte og noble Nation tænker og handler i Anliggender, som berøre hele Menneskehedens Ve og Vel, og det synes ikke uden Grund at kunne forudsættes, at Fortidens Historie og Nutidens Erfaringer maa lede den spanske Nation til at fremme Alt, hvad der paa nogen Maade kan bidrage til almindeligt og alment Bedste, og til at hæve de lavere Samfundsklasser i sand Civilisation, hvortil materielt Velbefindende er et nødvendigt Grundlag, og dertil vil det igjen være og stedse forblive aldeles uundværligt, at Pengenes Værdi gaar gradvis nedad.

I England har ingen Forandring i Myntfoden fundet Sted siden 1872, men ikke desto mindre har England havt sin fulde og topmaalte Andel i den almindelige Stagnation og Tilbagegang — og det just ved samme Aarsag som de i andre Lande udførte Indskrænkninger i Brug af Sølv som Pengemetal; det er jo nemlig accurat den samme Ting, enten man fortsætter en skadelig Praxis, hvor den har været indført og benyttet tidligere, eller man indfører den til Brug der, hvor man før har havt en bedre mere velgjørende Methode; tillige er det en aldeles ligefrem Selvfølge, at Englands Handel og Velstand maa trives ved Velstand i andre Lande, men gaa tilbage ved Stagnation i andre Lande, omend dets egne indenlandske Institutioner ere noksaa fuldkomne, og da saameget mere, naar disse Institutioner i sig selv tildels ere grundede paa feilagtige Principer.

Ved de almindelige moderne Indskrænkninger i Brug af Sølv som Pengemetal og den derved foraarsagede Forhøielse i Værdien af Guld og Penge i Almindelighed har England været nødt til at lade sig nøie med dalende Priser for dets Exportartikler i samme Forhold som den virkelige Værdi af Penge i det Hele taget er steget, og Indskrænkninger i Forbruget har tvunget Production og Handel til at tage tiltakke med mindre Pengebeløb — og i just det samme Forhold har det havt sine Importartikler billigere.

I og for sig selv er det et meget magtpaaliggende Moment for almindeligt menneskeligt Velbefindende at nyttige og nødvendige Ting, Alt hvad der er Gjenstand for almindeligt Brug, er saa billigt og let tilgjængeligt, som paa nogen Maade muligt; for saadanne Artikler behøver man ikke at lede længe forgjæves efter Kunderne, naar det er virkeligen gode Sager og godt Kjøb, og der hos de til Varerne trængende Kunder er tilstrækkelig Pengecirculation; al den moderne Snak om Overproduction i Artikler som ere nyttige eller nødvendige menneskelige Livsfornødenheder er skjært Nonsens; er der Overflod paa et Sted, saa er der ligesaa sikkert Brug derfor at finde paa et andet; Handel og Speculation forebygge og afværge enhver Udækkethed eller nødlidende Tilstand under normale Forholde, naar Pengeværdien er synkende, selv om saadan Synkning er umærkelig — men naar Penge stige i virkelig Værdi, da maa Handelen indskrænkes og al Speculation ophøre, og istedetfor Fremskridt og Velstand faar man tilveiebragt Indskrænkninger paa alle Kanter, Stagnation, Mangel, Lidelser og en høist usund og ubehagelig Tilstand, som paa den ene Side fremviser plethoriske Anfald af Overmættelse og paa den anden de bittre Følelser af Trang og Mangel.

I den engelske øconomisk-sociale og dets Pengevæsens Historie og Literatur staa to længst hedengangne Forfattere frem i høi Relief ud af det lange og talrige Følge, og have de havt en overveiende og fremtrædende Indflydelse paa Ideernes og Historiens Udvikling, nemlig Adam Smith og Charles Jenkinson. — Specielle Commentarer og Bemærkninger ved

deres Værker og de deri liggende eller gjennemskinnende Ideer og Principer vil blive vedføiet Nærværende, men det skulde dog nævnes her, at omendskjøndt Adam Smiths Ideer og Værker var hvad der da behøvedes for at aabne Øinene paa hans Samtid for Erkjendelsen af mange indgroede Vildfarelser, især med Hensyn til Monopoler og Privilegier, saa ville de have udbredt i Læseres Sind og i den nationale Organisme i det Hele taget et fremherskende egoistisk Princip, som ved nærmere Undersøgelse vil befindes at staa i Strid med sande religiøse Begreber, og selvfølgeiigen da ogsaa i Modsætning til den eneste sande varige Interesse saavel for Nationen i sin Helhed som for dens enkelte Medlemmer, og derfor saaledes i Grunden er en Misforstaaelse, som kunde ventes tilgivet den saa snævert begrændsede menneskelige Forstand, saafremt ikke det uvelvillige Sindelag mod andre Mennesker og andre Nationer stod i saa skrigende Modsætning mod de guddommelige Befalinger, at der ikke er Anledning for nogen Undskyldning og ingen formildende Omstændigheder.

Ideer, Begreber i det Hele taget, have meget langsom Væxt; Adam Smith selv anvendte 10 Aar paa „Wealth of nations“, og det medtog vel maaske 10 à 20 Aar forinden de af ham fremsatte Ideer kunde trænge igjennem og blive almindelig bekjendte, blive rigtigen forstaaede og anerkjendte i Forhold eller tildels Modsætning til de Begreber og Omstændigheder, som havde givet Foranledning til Smith's Værk — men, da de nu endeligen engang vare blevne gjældende, saa ligger det i Sagens Væsen at man vil blive ved at fastholde dem og lade sig lede af dem ogsaa under ganske forandrede Forholde, om hvilke Forfatteren ikke kan have drømt, og ligesaa langsom som Væxten og Udviklingen havde været, ligesaa paastaaelige ville de holde sig, og ville blive ligesaa langsomme at udrydde igjen, naar deres Arbeide var udført, og de skulde omvexles eller rettes paa og udvikles videre.

Smith's Arbeide er en stor og smuk Bygning, men opført paa den upaalidelige menneskelige Tænkeevnes Sand uden den nødvendige dybere Fnndamentering; derfor er den i sig selv ikke af varig Beskaffenhed, og har ingen varig Interesse; det var nødvendigt og tiltrængtes høiligen for sin Tid, men, hvis A. Smith havde levet nu fortiden, saa vilde han kommet med et ganske andet Arbeide og i ganske forskjellig Tendens og Retning, og den nuværende Tilstand maa endnu vente paa sin Adam Smith, som visseligen ogsaa i rette Tid vil fremtræde; den demokratiske varmhjertede Afdøde saa Uforstandigheden i Monopolerne og Privilegerne saaledes som de da havde udviklet sig og holdt paa at bestaa udover de Grændser af tidligere Nødvendighed og Hensigtsmæssighed, som havde fostret den og opfødt dem til Modenhed, men paa A. Smith's Tid havde de visseligen udført hvad de skulde, og opfyldt deres Bestemmelse, og vare saaledes berettigede til Udslettelsens Hvile; Smith saa endog Splinten i den hollandske Methode for at holde Prisen paa Specerierne oppe —

den nuforventendes Adam Smith vil komme til at undre sig over de svære Bjælker i den engelske og andre Nationers Øine ved overlagte og frivillige Forringelser af Verdens Pengeforraad ved Indskrænkninger i Benyttelsen af Sølv som Pengemetal og Værdimaaler, hvortil dette Metal er bestemt og stedse har været benyttet ligetil de nu fremherskende revolutionære Indskrænkninger kom i Mode; han vil forstaa, at Sølv-Myntfoden er den eneste praktisk mulige almindelige Værdimaaler, og det eneste sande demokratiske Pengeprincip, og vil han saaledes finde, at det er hans Opgave at benytte de Forstandskræfter og Aandsgaver, som han nok vil blive tilstrækkeligen udrustet med, til at modarbeide den videre Udvikling af Revolutionen og Penge-Aristokratiets misforstaaede Egoisme i at arbeide for at Guld og Guld alene skal blive antaget og benyttet som universal Værdimaaler.

Den positive Fortjeneste eller gode Side ved Jarlen af Liverpool's Brev er i Retning af Hjælpemidler mod Forvanskninger af Mynterne; forøvrigt er det fuldt af Feiltagelser og Vildfarelser, Fordreielser, feilagtige Slutninger og urigtige Tendenser til at fremme misforstaaede aristokratiske Synsmaader, hvilket altsammen vil blive omvendt til Fremme af just modsatte Foranstaltninger mod hvad den ærede Forfatter har indbildt sig.

Naar Cobden-Mænd og Andre, som man dog skulde kunne anse for antageligen sagkyndige med Hensyn til Handel, øconomiske Gjenstande, Pengevæsen og Statsøconomi ikke med større Klarhed kunne bemærke den egentlige nærmeste Aarsag til den nuværende almindelige utilfredsstillende Tilstand i Production, Industri og Handel, saa er det ikke at undres over at andre ledende Mænd i Regjeringen og Parliamentet heller ikke se klarere i en saadan Gjenstand, som da hellere ligger altfor nær for deres Øine — men sikkert nok, naar en Nutidens Adam Smith faar forberedt og jævnet Grunden, saa vil der ogsaa fremstaa en ny Richard Cobden, som vil have den Mission at skaffe det eneste sande demokratiske Element i Pengevæsenets Organisation den rigtige Forstaaelse og den almindelige Anerkjendelse, og da vil af Aristokratiets Rækker fremstaa en Sir Robert Peel junior, der vil sprede Misforstaaelsernes Taager, og bringe Sagen gjennem alle Vanskeligheder og over alle den aristokratiske Modstands Hindringer til den eneste rigtige Løsning til Held og Lykke for den hele engelske Nation og for alle dens Medlemmer, endog for Pengearistokratiet selv og det ikke mindst, og til Fremgang, Velstand og Velbefindende for den hele vide Jordklode og alle dens Nationer, ogsaa de uciviliserede.

Til Portugal blev indført store Mængder af Guld i tidligere Dage efter Opdagelsen af America, og fra Lissabon fandt dette Guld sin Vei til England, Frankrige etc. etc.; Portngal har stedse været i megen Forbindelse med England i commerciel og politisk Henseende, og maaske er Landets udenlandske Handelsforbindelser nufortiden mere overveiende

engelske end nogensinde tidligere; det er derfor sandsynligt, at Portugal skal finde det mest tjenligt og hensigtsmæssigt at vedligeholde samme Praxis i Myntfod-Spørgsmaalet som England; imidlertid er det klart og tydeligt nok, at den aldeles overveiende største Del af den portugisiske Nation ikke har videre Brug for Guldmynter, men vilde finde Sølvmynterne mere beqvemme i enhver Henseende, at Penge-Aristokratiet meget godt kunde beholde og vedblive med Benyttelsen af Guld efter eget Forgodtbefindende, og at der vilde fremkaldes saa megen sand og virkelig Nytte ved Virkningen af Sølv-Myntfoden gjennem Samfundets lavere Klasser, at en liden Uleilighed engang imellem ved formange Sølvpenge ikke kunde have nogensomhelst modsvarende Betydning.

For Nærværende er Guldmyntfoden effectivt gjældende i Storbritannien, de skandinaviske Riger, Finland og Portugal med tilsammen omtrent 53 Millioner Indvaanere. Tydskland med sine 40 Millioner og Nord-America med 50 Millioner befinde sig i ubestemte Stillinger.

Frankrige, Belgien, Schweits, Holland, Spanien med tilsammen omtrent 67 Millioner have endnu Bimetallisme eller den dobbelte Myntfod.

Italien og Grækenland have ogsaa den dobbelte Myntfod som Princip, men lovmæssig tvungen Circulation af Papirpenge, og maatte derfor regnes sammen med andre europæiske Nationer, som ere i samme Stilling, nemlig: Østerrige-Ungarn, Rusland, Tyrkiet, Serbien, Rumænien, Bulgarien med da tilsammen omtrent 158 Millioner Mennesker; disse Lande have det mest beqvemme Circulationsmiddel i Papirpengene til al indenlandsk Handel og Omsætning, og naturligvis ogsaa Circulation af Metalmynter i mindre Omfang, i Guld og Sølv saavel for udenlandske som indenlandske Handelsforretninger, og specielt af Kobber og Nikkel til Smaapenge og Vexling i indenlandsk Brug.

Udenfor Europa og de forenede nordamerikanske Stater samt de europæiske Colonilande, hvor de respective Moderlandes Pengevæsen gjælder, er det især Ostindien, China og Japan med deres mange Hundreder af Millioner Mennesker, som udøve den største og det en meget stærk og virksom Indflydelse paa Verdens Pengespørgsmaal og Pengeforholde.

I Ostindien og China skal det altid have været og fremdeles endnu være Skik og Brug at søge Sikkerhed for Penge ved at grave dem forsvarligen ned i Jorden, og paa denne Maade er det sagt at der skal være bragt i Sikkerhed mindst 280 Millioner Lstr. alene i Ostindien under den engelske Occupation; ogsaa i China skal den samme Begravelsesmethode være fremherskende, og i Aarhundreders Løb har der nu gaaet en stadig Strøm af Sølv fra Europa til Østerlandene, og fra America saavel en lignende Strømning til Europa som en anden af samme Beskaffenhed men af mindre Omfang til China, Japan og de spanske Colo-

nier, forhen fra Acapulco, men i senere Tid fra det moderne Emporium: St. Fransisco.

Den demokratiske absolute Nødvendighed for Sølv og ikke for Guld i disse Lande springer strax i Øinene, naar man sammenligner Tallet af Befolkningerne med Beløbene af den aarlige Indførsel af Penge eller gjerne den samlede Sum af saadanne aarlige Indførsler for en meget lang Periode af Aar; saa svære som ovennævnte Summer synes at være, saa svinde de dog ind til rene Skyggebilleder, naar de skulle fordeles over saa enormt talrige Befolkninger, og ovennævnte ganske respectable Beløb af 280 Millioner Lstr., naar det fordeles alene over en enkelt Generation, gjør jo Brugen af Lstr. i Guld aldeles upractikabelt, saa derom kan ikke være noget Spørgsmaal.

Begravelses-Methoden udøver en uafladelig Drainering af det universale Pengeforraad og hjælper derved til at støtte og opretholde Pengenes virkelige Værdi i Forhold til alle andre Værdier; dersom de Metalpenge og Pengemetaller, der gaa til de fjerne Østerlande, kom i Circulation der til almindelig Benyttelse i Handel og Omsætning, saa vilde der naturligvis i disse Lande blive en forholdsvis betydelig aarlig Tilvæxt i Beholdningen af Circulationsmidler, og den nu derfra kommende Aarsag til forsaavidt at opretholde eller støtte Pengenes virkelige Værdi vilde da ophøre at virke, eller hvad der er det samme med andre Ord, Synkningen i Penges virkelige Værdi i det Hele taget og i Almindelighed vilde da ikke længere blive forsinket, standset eller hindret af denne Aarsag.

I Persien, tyrkisk Asien, Arabien, Ægypten og Afrikas store sorte Continent kan der vel ikke være noget Spørgsmaal om at jo Sølv maa være det Eneste som behøves til Penge, og Sølvpenge den eneste nødvendige Ting til Omsætning og Ombytning af Landenes overflødige Artikler mod hvad der ellers maatte tiltrænges, og at det desuden for den almindelige sande Menneskekjærligheds Skyld er paa høi Tid, at der fra de civiliserede Nationers Side gjøres noget Alvorligt i denne Retning.

Endnu lever det samme Princip, den samme Tanke, som engang steg opover mod Himlen i Røgen af de hollandske Specerier, og man kan træffe den paa Torvet i Banana; det er en Ynk og Skjændsel at tænke paa den hollandske Courant-Mynt paa Flasker, som der benyttes, idet nærende delicate Provisioner, Svin, Høns, Æg etc. etc. af de stakkels forførte Indfødte byttes bort for en Slurk af en Flaske af noget, som benævnes Genever, men skal være noget ganske andet infernalskt Svineri, sammenblandet af Terpentin og lignende Ingredientser, og saa bestemmer man Priserne, prutter og accorderer ved at flytte Pegefingeren op eller ned saalænge, indtil man bliver enig om det nøiagtige Beløb af Flaskens Indhold.

Med saadant Circulationsmiddel i Haanden optræder den europæiske Civilisation ligeoverfor de harmløse, godtroende Indfødte ved

Kongofloden, hvilket maa raabes høit ud i Verden, og har Nedskriveren heraf ingen Betænkelighed derved, da han har Meddelelsen fra ganske paalidelig Kilde, fra en gjennem retskaffen og sandfærdig Mand, som selv personligen har opholdt sig en Tidlang i Banana og selv gjort Forretninger paa Markedspladsen der.

I Mexico, Brasilien, Plata-Staterne, Chili, Peru og andre amerikanske Stater ville Sølvmynter visseligen være fuldkommen fyldestgjørende for Millionernes Behov.

Professorer i Mathematik og Statsøconomi og andre lærde Forstandsmennesker fremstille sædvanligen Verdens Pengevæsens Stilling paa en ganske modsat Maade, som om det eneste legitime gamle ærværdige Sølvets Kongedømme forlængesiden skulde være ganske ophævet og Dynastiet afsat fra Tronen ved Usurpatoren: Keiser Guld, der i senere Aar ogsaa skulde have erobret for sig baade de forenede nordamerikanske Stater og hele Tydskland, og mere end halvveis fuldført Erobringen ogsaa af den hele latinske Convention, og som om det kuns var et Tidsspørgsmaal, og det kuns om en kort Tid, at han vilde have occuperet alt det Øvrige af Europa; en Hvileplads for Sølvet ville de vel endnu indrømme for en Tid i Begravelserne i de asiatiske Østerlande og vel ogsaa tildels i nogle indre Dele af Africa.

Saadan Fremstilling er imidlertid ikke correct; det er England og England alene, som opretholder Guldets Herredømme; Irland og Scotland skulde neppe modsætte sig det gamle Dynastis Autoritet; de skandinaviske Lande, Finland og Portugal ville allerede havt bittre Erfaringer om hvad de have tabt og hvad de nu maa lide ved at have ombyttet det mildere mere hensigtsmæssige Regimente af det gamle indfødte Dynasti med det mere fremmede Gulds Tyranni, og i selve England er Guldets Magt kuns opretholdt ved Uopmærksomhed af de demokratiske Millioner og ved virkelig Misforstaaelse af den sande egne Interesse hos de aristocratiske Ti Tusinder.

Efter dette Tilbageblik paa:

Production, Industri og Handel før 1873,

de lovmæssige revolutionære Foranstaltninger ved Indskrænkning i Benyttelse af Sølv som Pengemetal i det Hele taget og især i dets Anvendelse som universal Værdimaaler eller Myntfod,

de derved forandrede Forholde i øconomisk, social og politisk Henseende og Nedtrykkelsen, Tilbagegangen og Stagnationen i Production, Industri og Handel efter 1873, og tilsidst

paa Myntfod-Spørgsmaalets nærværende virkelige Stilling i det Hele taget, vil det blive atter at gjennemgaa og bese Hrr Augustus Mongrediens Paastande i al Korthed:

1) Beløb af Handelsomsætning aftagende efter 1874;
2) Efter 1874 ere Priserne paa alle Handelsgjenstande gaaet nedover;
3) Efter 1874 større Concurrence paa alle Markeder;
4) Arbeidsløn tvunget nedover;
5) Svære Falitter blandt Handlende, Fabrikanter og Bankforretninger. Alle disse Momenter ere nødvendige logiske Conseqvenser af Forhøielsen i Pengenes virkelige Værdi mod alle andre Værdier og Gjenstande, men ved No. 4 og 5 er det nødvendigt at supplere deri nævnte Nedgang og Falliter med: „Tilbagegang, Nedtrykkelse, Stagnation, Fallitter, Mangel, Trang og Lidelser ogsaa i Production og Arbeide ved Agerdyrkning og anden Landbonæring, Fiskerier, Skibsfart, Haandværksdrift, i hvert eneste Fag af menneskelig økonomisk Virksomhed; om der endog skulde kunne paavises en eller anden enkelt særegen Branche i et enkelt Land eller paa et enkelt Sted, som skulde have gaaet frem og tilsyneladende været noksaa blomstrende og tilfredsstillende i disse senere Aar, saa er der ikke den ringeste Resico ved at forudsætte, at det i al Sandsynlighed vilde have gaaet endnu meget bedre, hvis Pengeværdien havde gaaet nedover;
6) Overskud af Indførsel over Udførsel — er tilstrækkeligen constateret af Forfatteren, og i Forbindelse dermed ogsaa, at England som Helhed betragtet i Forhold til andre Nationer kan ansees som en betydelig Creditor, der har givet megen Credit og store Laan til forskjellige Debitorer i Pounds Sterling af en vis virkelig Værdi mod alle andre Værdier paa den Tid Creditterne bleve givne eller Laanene afsluttede, og som nu bagefter finder, at den virkelige Værdi af hans Fordringer forøges fortvæk ved den almindelige Stigning i Pengenes virkelige Værdi mod alle andre Værdier i det Hele taget, der er bevirket ved de umotiverede og i mange Tilfælder uforklarlige lovmæssige Indskrænkninger i Brug af Sølv som Pengemetal saavel i England som i andre Lande; Fordelen deraf for England, som væsentlig Creditor, har sit tydelige Udtryk i dette Overskud af Indførsel over Udførsel;
7) Stilhed i Handelsomsætning og Nedgang i Priser er almindeligt over den hele civiliserede Verden. — Denne Sætning behøver ingen videre Commentar, da Sandheden af samme desværre er altfor indlysende overalt, hvorhen man saa vil se, men det skulde dog maaske bemærkes med Hensyn til Distinctionen mellem den civiliserede Verden og de endnu store Menneskemængder af vilde Nationer og Stammer, at alle disse endnu uciviliserede Dele af Jorden ere forholdsvis ligesaa meget paavirkede og interesserede i Fremskridt og Velstand eller Tilbagegang og Vanskeligheder i den civiliserede Verden, som denne selv nogensinde kan være. — Der kan endnu være mangt og meget at berigtige i den nuværende Civilisation forinden den kan ansees

som en patent Udførselsartikel, men ikke destomindre indeholder den dog ogsaa meget virkeligen godt, som der maa være stor Mangel paa i det sorte Kontinent og mange andre Steder. Men her kommer dog ogsaa et andet Spørgsmaal, nemlig hvorvidt just de utilfredsstillende Tilstande i den gamle Verden ved Udvandring bidrager mere til Udvikling af udyrkede Lande, end hvad ellers vilde ske, hvilket bestemt maa bejaes, da Historien viser mange Exempler derpaa, og det dagligen kan sees bekræftet; men derved er dog at bemærke, at Folkevandringer af civiliserede Nationer til saadanne Egne oftere fordriver den ældre Befolkning end civiliserer den, at saadan Udvandring af religiøse eller andre ikke just økonomiske Grunde vilde gaa saameget lettere, og de i det nye Land Indvandrede befinde sig baade for eget Vedkommende og i Forhold til de Indfødte saa meget bedre stillede i forholdsmæssig Velstand, og at Udbredelse af Civilisation ved Missioner og Handel er noget ganske Andet end Udvandring, som i Grunden kuns bestaar deri at de civiliserede Udvandrende forandre sine egne Forholde;

8) Freden forstyrret ved Krige og Rygter om Krige. — Forfatteren forklarer selv tilstrækkeligen de ganske afvigende Virkninger af saadanne Aarsager, idet de baade kunne standse Handel og Speculation, men ogsaa under andre Omstændigheder just fremkalde livligere Handelsomsætning og stærk Speculation, og det synes derfor at man helst maa kunne betragte dem aldeles som virkeligen sande neutrale saavel i Forfatterens Undersøgelser som i nærværende Commentar, og at de saaledes uden nogen Skade kunde været ganske ladte ud af Betragtning;

9) Misligheder i Betalinger af Statsgjæld — ere ligefremme logiske uundgaaelige Conseqventser ved forudgaaende Misbrug af Pengemagt i Aagerforretninger og ved Forhøielsen i virkelig Værdi af nominelle Kapitalbeløb;

10) Færre fremmede Statslaan og færre fremmede Speculationsforetagender. — Følgerne af de revolutionære lovmæssige Foranstaltninger have gjort mange Ting tvivlsomme eller aldeles utvivlsomt utilraadelige, som havde ganske forskjelligt Udseende før 1873;

11) Svære Beløb af Pengecapitaler uden Anvendelse — give beqvem Anledning til at faa ombyttet tidligere dyre Laan og anden rentebærende Gjæld med tilsvarende nye paa saa meget billigere Betingelser, hvilket imidlertid dog ikke har eller kan have nogen Indflydelse paa Forraadet selv af de sammendyngede Pengemasser, som ere unddragne fra den almindelige Circulation og henligge i meningsløs Uvirksomhed; selvfølgeligen er saadan Conversion en Fordel eller Besparelse for den Debitor, som ikke er istand til at afbetale Laanet eller Gjælden og derved spare sig selv for videre forøget Tab og Skade ved den fremdeles vedvarende maaske endog tiltagende For-

høielse i den virkelige Værdi af vedkommende nominelle Beløb; denne Forhøielse har i mange Tilfælder været saa stærk, at den alene kunde været mere end tilstrækkelig til fuldkommen at erstatte Creditor for midlertidig Benyttelse af Pengene, ogsaa uden nogensomhelst yderligere Rentegodtgjørelse, og enhver Debitor, som kan finde Anledning dertil, vil visseligen bestræbe sig for at faa afgjordt Balancerne til yderligere Forøgelse af de store Beholdninger af ledige Pengecapitaler; Forhøielsen i Pengenes Værdi forhindrer alle baade offentlige og private Arbeider og Foretagender, hvortil fremmed Pengecapital maatte behøves, og Overmættelsens Congestioner ville vedblive at tiltage indtil den alene rigtige Sygdomsaarsag bliver forstaaet og anerkjendt og taget i alvorlig og rigtig Kur.

I en saakaldet Opsummering tilskriver Forfatteren den almindelige Nedgang i Gjennemsnitspriserne paa alle Varer og Handelsgjenstande for en Del til Reaction og for en Del til formindsket Guldproduction, men nævner ikke et eneste Ord om nogen anden muligens ogsaa videre medvirkende Aarsag, og kan han saaledes ikke have lagt Mærke til Indskrænkningerne i Benyttelsen af Sølv som Pengemetal og Følgerne deraf, eller ikke været istand til at skjønne Sammenhæng mellem Aarsag og Virkninger, eller maaske ikke engang villet gjøre dette, hvilket nu altsammen faar blive hans egen Sag; den Reaction, som han nævner, forklarer han ikke nærmere sin Mening med, men dette kan da ogsaa ansees ganske ligegyldigt i nærværende Sammenhæng, enten saa Forfatteren virkeligen har havt nogen Mening dermed, eller det maaske kuns er en aldeles meningsløs Frase.

Til Slutning argumenterer eller snarere profeterer Forfatteren: „Den nærværende Forbindelse af lave Priser og overflødig Capital giver Sikkerhed i den Forventning, at der inden nogen lang Tid vil indtræde en Bevægelse til høiere Priser.

Saasnart som dette sker, saa blive Forretnings Foretagender mere fordelagtige, Pengecapitalen vil gjenvinde Tillidsfuldhed og circulere mere frit, Handelen vil gjenoptage sin Livlighed og vi skulle begynde paa et nyt Cyclus af gode Aar.“

Disse tilsyneladende saa intetsigende Sætninger ere dog høist mærkværdige; naar man ser paa dem lidt, saa maa den første Tanke være, at Forfatteren maa ganske have savnet Undervisning i Mathematik i sin Ungdom: lave Priser og ledige Capitaler samtidig, altsaa af samme Aarsager, hvorledes skulde de høiere Priser komme udaf eller udledes af det samme, som man gaar ud fra at have bevirket just det Modsatte. Dernæst gjøres saadanne fingerede høiere Priser til Aarsager for Livlighed i Handel etc. etc., medens han dog med lidt Eftertanke og Slutningsbegreb maatte se, at derved forvexles Aarsag og Virkning. — Der

ligger i disse to smaa Sætninger saadan Fylde af Confusion, Miskmask og Sludder, at de burde staaet i Bogens Begyndelse som Advarsel mod at læse videre.

Slutningen af den første af disse profetiske Sætninger kan maaske komme til at vise sig rigtig, men slettes ikke med mindre end at der i Forveien indtræffer Et eller Andet, som ophæver den virkelige Aarsag til den nuværende nedtrykte Tilstand: Restauration af Sølvet som Myntfod eller umaadelig stor hidtil ganske ukjendt og utænkt Production af Guld, eller nogetsomhelst Andet, som kunde foraarsage den aldeles nødvendige Nedgang i Penges virkelige Værdi; naar denne uundværlige Forudsætning, denne conditio sine qua non, engang maatte være indtraadt, saa vil nok den anden ovennævnte profetiske Sætning ogsaa komme til sin Rigtighed, — men ganske bestemt ikke før, og imidlertid kan Forfatteren være ganske rolig for, at der ingen varig Forandring til det Bedre vil finde Sted, hvorimod den videre Udvikling med uimodstaaelig logisk Nødvendighed maa gaa i den modsatte Retning.

Om periodiske Kriser bemærker Forfatteren: „Disse Forrykkelser ere med Hensyn til Hyppighed, Varighed og Heftighed underkastet visse Love, som det vilde være nyttigt at studere og have i Minde.“ Dette er greit nok, og Forfatteren kan være ganske vis paa, at de antydede Love ere moralske Love, givne af allerhøieste Autoritet, og lette baade at finde og at forstaa for ethvert Menneskebarn, som søger efter Sandheden, og at de i Virkeligheden ere det mest Practiske, som findes her paa Jorden, og derfor at anbefale som meget nyttige og stedse at have i Minde.

Forrykkelserne, Convulsionerne i de øconomiske Forholde blive naturligvis bevirkede ved Overtrædelser, Forsømmelser, Modstand, Modhandlinger mod nævnte Love eller mod en eller anden særskilt enkelt Paragraph deri; Aarsagen eller Aarsagerne komme i Virksomhed, practiseres mere og mere og Virksomheden udvikles indtil Eftervirkninger sammendynges i tilstrækkelig Mængde til Explosion af en Krisis, og dermed kan da først Helbredelses Foranstaltninger komme til at begynde.

Enhver foregaaet Krisis har paa saadan Maade havt sin Begyndelse, sin Varighed og sin Afslutning, Varighed og Heftighed i Henhold til Aarsagens egen Beskaffenhed og Varighed; saaledes vil det ogsaa gaa med den nuværende Krisis, men den er af en ganske særegen Beskaffenhed og adskiller sig fra alle i senere Tider forangaaende Kriser derved, at den er en Sygdom i selve Blodet for Production, Industri og Handel, og kan den saaledes ikke ende, forinden Revolutionen i Pengevæsenet er drevet tilbage, og den historiske Udvikling i Nedgangen af Pengenes virkelige Værdi, som fandt Sted før og indtil 1873, atter kan blive optaget og fortsat.

Omvæltningen selv og alle dermed forbundne tilsyneladende utilfredsstillende Momenter ville sikkerligen for et Fremtids Tilbageblik vise

sig at have været nødvendige og uundværlige, og at det maatte ske just nu i denne Tid, saa at de Ideer og Begreber, som nu have udført den for den bestemte Gjerning, kunde faa den fortjente Rolighed, og ikke blive længere uleiligede selv eller selv blive brydsomme under den forestaaende stærke videre Udvikling af Menneskeslægtens Civilisation og Velbefindende.

Forøvrigt er det jo ikke givet os at se ind i Fremtiden, og om endog hele Collegiet af Professorer i Mathematik og Statsøconomi blev forsamlet i en Conference for at stille den økonomiske Fremtids videnskabelige intellectuelle Horoscop, saa vilde de dog mangle det fornødne Material dertil og være nødte til at arbeide saa godt de kunde uden den eneste virkelige Factor, der holder sig ganske uberegnelig for den menneskelige Tanke, og vil der saaledes altid være og altid vedblive at være fuld Nødvendighed og fuldt Brug for det eneste virkeligen værdifulde Privilegium: Tro og Tillid til den eneste fuldkomne logiske Tanke og det bundløse Dyb af Velvillie hos den, som selv sagde til Johannes:

„*καὶ ιδου! ζῶν ἐιμὶ ἐις τους ἀιωνας τῶν ἀιωνων.*“

— — — — „og see! jeg er levende i Evighedernes Evigheder.“

April 1881.

T. Adams.

Hos P. T. Mallings Boghandel i Christiania og
O. C. D. Gjeruldsen i Arendal:

	Bidrag til Handelsvidenskabens Forklaring, uddraget af Nobacks systematisches Lehrbuch	Kr. 1.00
No. I.	Afhandling og Tabeller om Kubikberegning i Trælasthandel efter engelsk O. C. C. M.	„ 1.00
„ II.	Do. Do. i engelsk Text	„ 1.00
„ III.	Tabellerne uden Afhandlingen	„ 0.80
	Do. stift opklæbet	„ 1.00
„ IV.	Do. indrettet for mindre Dimensioner	„ 0.50
	Do. stift opklæbet	„ 0.80
„ V.	Do. for større Dimensioner	„ 0.80
	Do. stift opklæbet	„ 1.00
„ VI.	Om Fragtberegning i den norsk-hollandske Trælasthandel	„ 0.50
„ VII.	Afhandling og Tabeller om Kubikberegning af fiirkantet Trælast efter Metermaal	„ 1.00
„ VIII.	Do. Do. i fransk Text	„ 1.00
„ IX.	Tabeller uden Afhandling	„ 0.50
	Do. stift opklæbet	„ 0.70
„ X.	Do. uden Afhandling	„ 0.80
„ XI.	Do. Do.	„ 0.50
	Do. stift opklæbet	„ 0.70
„ XII.	Afhandling og Tabeller i tydsk Text	„ 1.00
„ XIII.	Tabeller uden Afhandling	„ 0.80
„ XIIII.	Do. Do.	„ 0.50
	stift opklæbet	„ 0.70
„ XV.	Om den norske Meterlov og Metermaalets Anvendelse i Trælasthandelen med Tabeller dertil	„ 1.75
„ XVI.	Tabellerne uden Afhandlingen	„ 1.50
„ XVII.	Om Forholdene mellem Metersystemets og Fodmaalsystemets Eenheder for Maal og Vægt	„ 0.50
„ XVIII.	Tabeller dertil	„ 1.00
	Do. stift opklæbet	„ 1.25

Arendal Maj 1883.

Th. Omholt.

